

ბურბონების მთავრობა ცდილობდა დაერღვია ჰაფსბურგების კონდროლი მათ ქვეყანაში.

ს.კ. შტაინბერგი (1966) ოცდაათწლიანი ომი და ბრძოლა ევროპული კუეკმონიისთვის 1600-1660, ლონდონი, ედუარდ არნოლდი.

ბოლო პერიოდში კი, რამდენიმე ისტორიკოსი თვლიდა, რომ ოცდაათწლიანი ომი მე-17 საუკუნის პირველ ნახევარში ევროპაში არსებული “ზოგადი კრიზისის” ნაწილი იყო. ეს კრიზისი გამოიხატებოდა ღარიბი მოსახლით, ეკონომიკური ინფლაციით, მოსახლეობის რაოდენობის სტაგნაციითა და შემცირებით, გაზრდილი გადასახადებით და საჯარო ხარჯებით, დიდი ზომის არმიების დანახარჯებით, ბიუროკრატიული კორუფციით. ყველაფერი ეს პოლიტიკური ამბოხებების და ზოგადი დაძაბულობის მიზეზი ხდებოდა ევროპულ პოლიტიკურ სისტემაში. იხილეთ, მაგ., გ. პარკეტი (1979) ევროპა კრიზისში, 1589-1648 წლები, გლასგოუ, ფონტანა.

მაგალითი თ: კონტექსტუალური ბარათები ოცდაათწლიანი ომის ისტორიოგრაფიისთვის

<p>ყირიმის ომი 1854 წელს</p>	<p>იტალიის გაერთიანება</p>
<p>ნაციონალიზმის გამძაფრება მე-19 საუკუნეში</p>	<p>გერმანიის გაერთიანება</p>
<p>საპარლამენტო ასამბლეების გამოჩენა ევროპის უმეტეს ნაწილში</p>	<p>ავსტრია-პრუსიის ომი 1866 წელს</p>
<p>ინდუსტრიალიზაციის გაფართოება მე-19 საუკუნეში</p>	<p>იტალიის გაერთიანება</p>
<p>რკინიგზის გაფართოება მე-19 საუკუნეში</p>	<p>რანკო-პრუსიული ომი 1870 წელს</p>
<p>კონფლიქტები აფრიკული კოლონიების გამო 1880-იან წლებში</p>	<p>პირველი მსოფლიო ომი</p>
<p>მეორე მსოფლიო ომი</p>	<p>ატომური ბომბი</p>
<p>მარშალის გეგმა ევროპის ეკონომიკის დასახმარებლად</p>	<p>ცივი ომის დასაწყისი</p>
<p>მარშალის გეგმა ევროპის ეკონომიკის დასახმარებლად</p>	<p>ნატო-ს ჩამოყალიბება და ვარშავის პაქტი</p>

კორეის ომი 1950-53	დეკოლონიზაცია 1940-60იან წლებში
ევროპის ეკონომიკური საზოგადოების ჩამოყალიბება და გაფართოება	უკმაყოფილების ზრდა კომუნისტური ქვეყნების ბლოკში
უთანხმოების წარმოშობა ზესახელმწიფოებს შორის	საბჭოთა კავშირის დაშლა და დემოკრატიული რევოლუციები

აუცილებლად უნდა აღინიშნოს ის, რომ ცხრილში მოცემული კონტექსტუალური ბარათები უბრალოდ საილუსტრაციოდ არის მოცემული. ისინი არ არის ყოველისმომცველი და სავარაუდოდ სხვადასხვა ისტორიის მასწავლებელი ალბათ განსხვავებულ ბარათებს მოამზადებს მათი სილაბუსის და ქვეყნის მიხედვით, რომელშიც ისინი ასწავლიან. ბარათები წარმოგიდგინეთ, იმისათვის, რომ წარმოადგენა შეგუქმნათ ამ მეთოდზე და არა იმ მიზნით, რომ გამზადებული მასალა მოგაწოდოთ. თუმცა, ასეთივე მიდგომა წარმატებით იმუშაებდა სხვა თემების დამუშავებისას, რომელთაც საინტერესო ისტორიოგრაფია აქვთ და გსურთ, რომ მოსწავლეებს გააცნოთ, მაგალითად: ჯვაროსნული ლაშქრობები, რენესანსი ან საფრანგეთის რევოლუცია. ჩემი მესამე მაგალითი, “ზამთრის სასახლის იერიშით აღება” პეტროგრადში 25 ოქტომბრის ღამეს და 1917 წლის 26 ოქტომბერს გამთენიას. ეს მაგალითი მოვიყვანე ორი მიზეზის გამო. პირველი, არსებობს ძალიან ბევრი თვითმხილველის ჩანაწერი ამ მოვლენების შესახებ, უცხოელი თვითმხილველების ჩათვლით. ასევე, შემონახულია ომის მონაწილეების ჩანაწერები. სხვადასხვა წყაროებს შორის კი ინფორმაცია სხვადასხვაგვარად არის მოწოდებული. მეორე, ეურნალისტები ზოგჯერ მოვლენებს აშუქებდნენ, როგორც თვითმხილველები, თუმცა უფრო მეტად გადმოსცემდნენ იმას, რაც ხალხთან საუბრისას შეიტყვეს. სასახლის აღების შემდეგ. მესამე, დიპლომატები ინფორმაციას აწვდიდნენ საგარეო საქმეთა მინისტრებს და მოვლენების ციკლს უხასიათებდნენ. მეოთხე, საზოგადოებრივი ცოდნა ამ მოვლენებისა ხშირად განისაზღვრებოდა ფილმებით, მაგალითად როგორიცაა სერგეი აისენსშტაინის “ოქტომბერი” ან სოციალისტი რეალისტი მხატვრის თამარა დანილენკოს მოვლენის რომანტიზირებული ხედვის შედეგად და მოსახსენიებელი სპექტაკლისთვის. იური ანენკოვის დიზაინის გავლენით, რომელიც დაიდგა ღია ცის ქვეშ ზამთრის სასახლესთან თარიღის მესამე იუბილეს აღსანიშნავად 1920 წელს.

აქ მოცემული სასწავლო აქტივობები გულისხმობს, რომ მოსწავლეებს ან უკვე დაფარული აქვთ რუსეთის 1917 წლის რევოლუციის თემა ან მალე აპირებენ მის დაფარვას; ასევე, იმას, რომ მათ დაფარული აქვთ თებერვლის რევოლუცია და ამჟამად უკვე გადიან იმ მოვლენებს, რომლებმაც ბოლშევიკური გადატრიალება მოიტანა იმავე წლის ოქტომბერში. თუ ეს მოვლენები

დაიფარება ქრონოლოგიურად, მოსწავლეები დაინახავენ, თუ როგორი გავლენა შეიძლება იქონიოს ახალმა ინფორმაციამ ძველი ისტორიული მოვლენის ინტერპრეტაციაზე, შეიძლება შეამოწმონ კონკრეტული წყაროები, შესძინონ ახლებური მნიშვნელობა და ინტერპრეტაცია თავად ისტორიული კვლევის პროცესს. პროცესი იწყება ფოტოსურათით (იხილეთ დანართი, გვერდი 62, მაგალითი “ი”). პირველ ეტაპზე, მოსწავლეებმა არაფერი იციან ფოტოს შესახებ, ისიც კი რომ ფოტო ასახავს თეთრი სასახლის აღებას 1917 წლის ოქტომბერში. სათანადო რესურსების არსებობს შემთხვევაში, მოსწავლეებმა სასურველია იმუშაონ მცირე ზომის ჯგუფებში; თითოეულ ჯგუფს უნდა ჰქონდეს ფურცელი ფოტოსურათით გვერდის მარჯვენა მხარეს. მოსწავლეებმა უნდა აღწერონ რას ხედავენ სურათზე, რა მოვლენა შეიძლება იყოს ასახული სურათზე, ვინ არიან მონაწილე პირები, ფოტოა მათ წინაშე გამოსახული თუ კადრი ფილმიდან (რეალურად გვერდზე გამოსახული ნდა იყოს 1920 წლის იუბილე რევოლუციის მოსახსენიებლად).

ამ დავალებას მოსწავლეებმა უნდა დაუთმონ 20 წუთი. დავალების დასრულების შემდეგ, მასწავლებელმა უნდა გამოეყოს დრო შედეგების შედარებისთვის და შეამოწმოს რამდენად ზუსტი მინიშნებები იპოვეს მოსწავლეებმა, იმისათვის რომ გამოიცნონ რა ისტორიული მოვლენაა ასახული ფოტოზე. თუ მასწავლებელს აქვს აინშტაინის ფილმის ვიდეო ან დისკი, კარგი იქნება თუ 10-15 წუთის მონაკვეთს აჩვენებს მოსწავლეებს, რომელიც ასახავს ლოდინის პერიოდიდან დაწყებული, ავრორას გასროლით, პეტრეს-პავლეს ციხის, წითელი დაცვის, მეზღვაურებსა და კადეტებს და ქალთა ბატალიონს შორის გამართული სროლების ჩათვლით კადრებს. ასევე ბარიკადების დანგრევას, მთავარი კარების შენგრევას და სასახლეში შეღწევას.

მაგალითი კ: თვითმხილველთა ჩანაწერები ზამთრის სასახლის აღებასთან დაკავშირებით

“იყო სიჩუმის მომენტი; შემდეგ სამმა გასროლამ დაარღვია სიჩუმე. ჩვენ უტყვად ველოდით საპასუხო ცეცხლს, თუმცა ერთადერთი რაც გავიგეთ მინის გატეხვის ხმა იყო, რომელიც ნამსხვრევები ხალიჩასავით მოეფინა ქვაფენილს. ზამთრის სასახლის ფანჯრები ნამსხვრევებად იქცა. უცებ მეზღვაური გამონდა შავი ფონიდან. „ყველაფერი დასრულდა“ თქვა მან „ისინი დანებდნენ“.

„შავი მდინარესავით, ქუჩას რომ გაავსებს, სიმღერისა და მხიარულების გარეშე, გავიარეთ წითელი არკა, როდესაც ჩემს წინ მიმაგალმა კაცმა თქვა დაბალ ხმაზე: „ერთხილად ამხანაგებო, არ ენდოთ მათ, ისინი გესვრიან, დანამდვილებით!“ ღია ცის ქვეშ დავიწყეთ სირბილი, დახრილებმა და ერთმანეთთან შეკუმშულებმა; ცებ ალექსანდრეს მონუმენტის ზღურბლზე აღმოვჩნდით. „რამდენი თქვენგანი მოკლეს?“ ვიკითხე მე. „არ ვიცი, ალბათ ათი...“ იყო პასუხი

„სადამოს შეიდ საათზე პირობითი მთავრობის მინისტრებს გაეგზავნა შეტყობინება, რომელიც მათ უბრძანებდა დაუყოვნებლივ დანებებას, მაგრამ ვინაიდან პასუხი არ დაბრუნდა სასახლეს

ვოლოდია ავერბახი გოგოლის ქუჩით სახლისკენ მიდიოდა. ეს ფაქტი მოხდა სასახლესთან ახლოს, ალბათ 100 იარდის მოშორებით, დამის 11 საათზე: „ქუჩა სრულიად მიტოვებული იყო. დამე ჩუმი იყო და

<p>მსუბუქი ცეცხლი გაუხსნეს ციხიდან პირველი გაფრთხილების სახით. ამას მოჰყვა მასობრივი სროლა ყველა მხრიდან, შეიარაღებული მანქანებით და ავტომატებით ესროდნენ სასახლეს მოედნის არკიდან. დროდადრო ციხიდან ისმოდა კრუიზერი ავრორას სროლის ხმა, რომელიც სხვა სროლების ხმას მაშინვე გადაფარავდა ხოლმე.”</p>	<p>ქალაქი მკვდარი. საკუთარი ნაბიჯების ექოც კი ისმოდა.”</p>
<p>თავდამსხმელთა რიგები გვერდითა შემოსასვლელებით შემოვიდნენ ნადავლის ძიებაში. თავიდან ეს დანაყოფები პატარა ზომის და შეუიარაღებელი იყო, თუმცა მათ მოჰყვათ მეზღვაურთა დიდი შემადგენლობები, პავლოვსკის დანაყოფი . . . შეიარაღებული მუშახელი; მათმა გამოჩენამ სრულიად შეცვალა სურათი გარნიზონის განიარაღების გამო. გარნიზონმა სროლა დაიწყო და მათ რიგებში მხოლოდ სამი იენკერი დაიჭრა. 2 საათსა და 30 წუთზე . . . სასახლე აღებული იყო.</p>	<p>„დაახლოებით 11 საათზე ჩვენ კარები შევამტვრიეთ და სხვადასხვა კიბეებზე განვლაგდით. როდესაც კიბის ბოლოს ავედით ოფიცრმა კადეტებმა იარაღი ჩამოგვართვეს. მაინც მოიწვედა ნელნელა წინ ჩვენი გუნდი, მანამ, სანამ უმრავლესობაში არ ვიყავით. შემდეგ შემოვბრუნდით და უკან ჩამოვართვის კადეტებს იარაღი.”</p>

შემდეგი აქტივობის ფარგლებში მოსწავლეებმა უნდა წაიკითხონ ჩანაწერები. ოთხი მათგანი არის თვითმხილველის ჩანაწერი, სამი მათგანის ავტორები არიან ადმიანები ვინც ზამთრის სასახლის წინ იყვნენ იმ დროს. თვითმხილველთაგან ორი ამერიკელი ჟურნალისტი იყო, მესამე მეზღვაური კრონშტადის საფლოტო ბაზიდან, რომელიც თავდამსხმელთა მხარის წევრი იყო. მეოთხე თვითმხილველი, ვალდია ავერბახი, სასახლის მოედანზე არ იყო, თუმცა იქვე ძალიან ახლოს იმყოფებოდა. მეხუთე ჩანაწერი, მაიკლ ბუხენანის ავტორობით, ხალხის ნააშბობს ეფუძნება. მაშინ, როდესაც ზამთრის სასახლეს დაესხნენ თავს, იგი ბრიტანეთის საკონსულოში იყო და ბრიტანელი დიპლომატების, სამხედრო დამკვირვებლების და სხვათა მიერ მოწოდებულ ანგარიშებს უსმენდა. მეექვსე თვითმხილველი, იყო მეთაურის მიერ გაგზავნილი ოფიცერი, რომელსაც სასახლის დაცვის მდგომარეობა უნდა შეეფასებინა. ამდენად, ეს უკანასკნელი უფრო განსხვავებული კუთხით გვიხატავს სურათს.

- მაგალითი კ-ს წყაროები:**
1. ბესი ბეატი, ამერიკელი ჟურნალისტი სან ფრანცისკოს ცნობიდან და თვითმხილველი
 2. ჯონ რიდი, ამერიკელი ჟურნალისტი და თვითმხილველი.
 3. მერიელ ბუხენანი, პეტროგრადში ბრიტანეთის ელჩის ქალიშვილი
 4. ვალდია ავერბახი, ციტირებულია ორლანდოს ფიგში, ხალხის

<p>მსუბუქი ცეცხლი გაუხსნეს ციხიდან პირველი გაფრთხილების სახით. ამას მოჰყვა მასობრივი სროლა ყველა მხრიდან, შეიარაღებული მანქანებით და ავტომატებით ესროდნენ სასახლეს მოედნის არკიდან. დროდადრო ციხიდან ისმოდა კრუიზერი ავრორას სროლის ხმა, რომელიც სხვა სროლების ხმას მაშინვე გადაფარავდა ხოლმე.”</p>	<p>ქალაქი მკვდარი. საკუთარი ნაბიჯების ექოც კი ისმოდა.”</p>
<p>თავდამსხმელთა რიგები გვერდითა შემოსასვლელებით შემოვიდნენ ნადავლის ძიებაში. თავიდან ეს დანაყოფები პატარა ზომის, და შეუიარაღებელი იყო, თუმცა მათ მოჰყვათ მეზღვაურთა დიდი შემადგენლობები, პავლოვსკის დანაყოფი . . . შეიარაღებული მუშახელი; მათმა გამოჩენამ სრულიად შეცვალა სურათი გარნიზონის განიარაღების გამო. გარნიზონმა სროლა დაიწყო და მათ რიგებში მხოლოდ სამი იენკერი დაიჭრა. 2 საათსა და 30 წუთზე . . . სასახლე აღებული იყო.</p>	<p>„დაახლოებით 11 საათზე ჩვენ კარები შევამტვრიეთ და სხვადასხვა კიბეებზე განვლაგდით. როდესაც კიბის ბოლოს ავედით ოფიცრმა კადეტებმა იარაღი ჩამოგვართვეს. მაინც მოიწვედა ნელნელა წინ ჩვენი გუნდი, მანამ, სანამ უმრავლესობაში არ ვიყავით. შემდეგ შემოვბრუნდით და უკან ჩამოვართვის კადეტებს იარაღი.”</p>

შემდეგი აქტივობის ფარგლებში მოსწავლეებმა უნდა წაიკითხონ ჩანაწერები. ოთხი მათგანი არის თვითმხილველის ჩანაწერი, სამი მათგანის ავტორები არიან ადმიანები ვინც ზამთრის სასახლის წინ იყვნენ იმ დროს. თვითმხილვეთაგან ორი ამერიკელი ჟურნალისტი იყო, მესამე მეზღვაური კრონშტადის საფლოტო ბაზიდან, რომელიც თავდამსხმელთა მხარის წევრი იყო. მეოთხე თვითმხილველი, ვალოდია ოვერბახი, სასახლის მოედანზე არ იყო, თუმცა იქვე ძალიან ახლოს იმყოფებოდა. მეხუთე ჩანაწერი, მაიკლ ბუხენანის ავტორობით, ხალხის ნაამბობს ეფუძნება. მაშინ, როდესაც ზამთრის სასახლეს დაესხნენ თავს, იგი ბრიტანეთის საკონსულოში იყო და ბრიტანელი დიპლომატების, სამხედრო დამკვირვებლების და სხვათა მიერ მოწოდებულ ანგარიშებს უსმენდა. მეექვსე თვითმხილველი, იყო მეთაურის მიერ გაგზავნილი ოფიცერი, რომელსაც სასახლის დაცვის მდგომარეობა უნდა შეეფასებინა. ამდენად, ეს უკანასკნელი უფრო განსხვავებული კუთხით გვიხატავს სურათს.

- მაგალითი კ-ს წყაროები:**
1. ბესი ბეატი, ამერიკელი ჟურნალისტი სან ფრანცისკოს ცნობიდან და თვითმხილველი
 2. ჯონ რიდი, ამერიკელი ჟურნალისტი და თვითმხილველი.
 3. მერიელ ბუხენანი, პეტროგრადში ბრიტანეთის ელჩის ქალიშვილი
 4. ვალოდია ოვერბახი, ციტირებულია ორლანდოს ფიგში, ხალხის

ტრაგედია, გვ. 493

5. მეზღვაური, რომელმაც მონაწილეობა მიიღო ზამთრის სასახლის აღებაში
6. რუსი ოფიცერი, რაგოზინი, რომელიც სასახლეში იყო თავდასხმის დროს.

თვითმხილველების ჩანაწერებზე მუშაობის საუკეთესო ვარიანტია ალბათ მათი გადატანა მისაკრავ ბარათებზე და ტექსტის დამატება. შემდეგ მოსწავლეები რიგ რიგობით წაიკითხავენ ჩანაწერებს და თავიანთ მოსაზრებებს შეადარებენ ციტატებთან.¹ როდესაც მოსწავლეები დაადგენენ, რომელი წყაროდან არის ჩანაწერი (მაგ. თვითმხილველი, მონაწილე, ნაამბობი და ა.შ.), მათ უნდა განსაზღვრონ რა ახალ შეფერილობას აძლევს ესა თუ ის ციტატა განსახილველ ისტორიულ მოვლენას. როცა მოსწავლეები ამოიცნობენ ექვსივე წყაროს, შემდეგ მათ უნდა გააკეთონ შედარებები. მაგალითად, ბეატი და რიდი ერთი და იგივე ადგილას იყვნენ ერთსა და იმავე დროს, თუმცა მათ აღწერილობებში სხვაობებს ნახავენ. ალბათ ყველაზე დიდი განსხვავებაა წერის სტილში და ენაშია. რიდის ჩანაწერი უფრო დრამატულია. ერთი მხრივ აიკლ ბუხენანის და მეორე მხრივ რიდისა და ბეატის ჩანაწერებს შორის ასევე დიდი სხვაობებია. საინტერესოა ის ფაქტი, რომ ბეატის ჩანაწერი ჰგავს ტროცკისას (იხილეთ მაგალითი “ლ”). მეორე მხრივ რთულია ერთმანეთს დაუკავშიროთ ბეატის და ვალოდია ავერბახის ჩანაწერები, რომლებიც ახლოს იყვნენ მოედანთან, თუმცა ვალოდია ოვერბახი არ საუბრობს ავტობიოგრაფიულ ან შეიარაღებულ მანქანებზე ან ხალხის მასაზე. მეზღვაური და გარნიზონის ოფიცერი, საპირისპირო მხარეს არიან, თუმცა მათი ჩანაწერი ერთმანეთს ჰგავს.

მესამე და ბოლო აქტივობაა მაგალით “ლ”-ზე მუშაობა, რომელიც საშუალებას მისცემს მოსწავლეებს საკუთარი დასკვნები შეადარონ ტროცკისა და კერენსკის ნაწერებს, რომლებიც ამ მოვლენების შემდეგ მალევე შეიქმნა. მოსწავლეებს ასევე მიეცემათ საშუალება იხილონ სხვა ისტორიკოსების ნაწერები, რომლებიც მოგვიანებით მსჯელობენ სასახლის აღებაზე, თუმცა იმავე წყაროებს ეფუძნებიან, რასაც სტუდენტები გაეცნენ.

ამ სავარჯიშოთი მოსწავლეები ისწავლიან სამი სხვადასხვა პერსპექტივის ერთმანეთისგან განსხვავებას: ხელსაყრელი პოზიცია, შეხედულება და ისტორიული ინტერპრეტაცია. შესაძლებელია სხვა განზომილებების დამატება და უფრო ფართო სპექტრის პოზიციების წარმოდგენაც. მაგალითად, მაგალით “ლ”-ს შეიძლება დაემატოს სხვადასხვა ქვეყანაში მოღვაწე ისტორიკოსების კომენტარები, პოლიტიკური ლიდერების რეაქციები სხვადასხვა ქვეყნიდან, კერენსკი, ტროცკი, ლენინი; აგრეთვე, ისტორიკოსების კომენტარები სხვადასხვა დროიდან. განსხვავებული ინტერპრეტაციის გაკეთება ასევე შესაძლებელი იქნებოდა სხვადასხვა დეტალების დამატებით, მაგალითად დამატებითი თვითმხილველების ჩანაწერების წარმოდგენა, მათი იქ ყოფნის მიზეზების, მათი პოლიტიკური სიმპათიების განხილვა და ა.შ. მაგალითად, ჯონ რიდი ბოლშევიკების გულშემმატკივარი იყო, როგორც ფილმიდან.

¹ ეს აქტივობა ეფუძნება სუზი ბუნიხის და ანა მარშალის მიერ შემუშავებულ მეტოდს “მოდის ვნახოთ რა არის ლერჯი მოედნის ქვეშ,” ისტორიის სწავლება, 102(2001)

“წითლები”, ჩანს. ფილმი ჯონ რიდზე დამ ის მეუღლეზე ლუის ბრაინტზეა. ბესი ბეატი, მეორე მხრივ, მიუხედავად იმისა, რომ რუსეთის რევოლუციას უჭერდა მხარს, ნაკლებად გულშემატკივრობდა ბოლშევიკებს. ქალბატონი ბუხენანს, როგორც მისი გამოცდილების გათვალისწინებით ადვილი მოსალოდნელია, არც კი მოწონდა ბოლშევიკური მიზნები.¹

მაგალითი „ლ“: სხვა შეფასებები ზამთრის სასახლის აღებაზე

ზამთრის სასახლეს იმდენი შესასვლელი ჰქონდა, რომ წითელმა არმიამ საკმაოდ ადვილად შეაღწია შიგნით. არ იყო შეტაკება, არც სროლა კორიდორებსა და სურათების გაღერებაში. ზამთრის სასახლე სრულად დაკავებას მხოლოდ ექვსი ადამიანი ემსხვერპლა. ნორმან სტოუნი, ბრიტანელი ისტორიკოსი, გაზეთი თაიმსი, 1987 წლის 24 ოქტომბერი

სამ დღეში, რაც ბოლშევიკების მიერ ქალაქის დაკავებას დასჭირდა, გასაოცრად მცირე რაოდენობის შეტაკებებს ჰქონდა ადგილი. ქალაქის სრულად აღების განმავლობაში, მხოლოდ ხუთი ადამიანის მსხვერპლი იყო. ამის მიზეზები კი საკმაოდ მარტივია. პირობით მთავრობას უბრალოდ არ ჰქონდა სამხედრო რესურსები, რომელსაც ბრძოლაში გამოიყენებდა. დეზერტირების სიმრავლის გამო, პეტროგრადის გარნიზონი მხოლოდ რამდენიმე ერთგული ოფიცერ-კადეტისგან, კაზაკების პატარა ჯგუფისგან და ქალთა ბატალიონისგან (ცნობილი არიან “ამაზონების” სახელით) შედგებოდა. ქალთა ბატალიონი ერთი წლის შემდგარიც არ იყო. ისინი კერენსკიმ შეკრიბა და ისინი რუსი ხალხის მებრძოლი სულის სიმბოლოს წარმოადგენდნენ. წითელი არმიის გამოჩენისას, კაზაკები დეზერტირებად იქცნენ, მაშინ როცა კადეტებმა და ქალთა ბატალიონმა მიიჩნიეს, რომ წინააღმდეგობის გაწევის მცდელობა უშედეგო იქნებოდა. როდესაც წითელი არმია ზამთრის სასახლეს მიუახლოვდა, მათთვის წინააღმდეგობა ფაქტობრივად არავის გაუწევია. კრუიზერ ავრორას ხმა, რომელიც მდინარე ნევის მხრიდან გაისმა და რომლის ეკიპაჟმაც საბჭოელებს თანადგომა აღუთქვა, მთავრობის დანარჩენი წევრები დაარწმუნა რომ მათი პოზიციები ძალზედ სუსტი იყო. ყველამ, ვინც კი შეძლო შენობა მალვით დატოვა. მაიკლ ლინჩი, (1992) რეაქცია და რევოლუციები: რუსეთი 1881 – 1924, გვ. 94

ოქტომბრის მოვლენების ამსახველი რამდენიმე გადარჩენილი ფოტო ნათლად გვაჩვენებს, რომ მემბოხეთა რიცხვი ძალზედ მცირე იყო. ფოტოებზე აღბეჭდილია მხოლოდ რამდენიმე წითელ არმიელი და მეზღვაური, რომლებიც ნახევრად მიტოვებული ქუჩებში დგანან. არც ერთი ფოტო არ აღბეჭდავს ტიპიურ რევოლუციურ სურათს: ბრბო ქუჩებში, ბარიკადები, ბრძოლა და ა.შ. . . 25 ოქტომბერს საბრძოლო სიტუაცია იყო მხოლოდ ზამთრის სასახლის მიმდებარე ტერიტორიებზე. დანარჩენ ადგილებში პეტროგრადის ცხოვრება ჩვეული რიტმით მიდიოდა. მანქნები და ტაქსები ჩვეულებრივად მოძრაობდნენ. ნევსკი, როგორც ყოველთვის ხალხით იყო სავსე და სადამოლობით მაღაზიები, რესტორნები, თეატრები და კინოდარბაზები ღია იყო. ორლანდო ფიგს, (1997), ხალხის ტრაგედია

¹ დამატებითი დეტალებისთვის იხილეთ კარვეი პინერის “რუსული რევოლუციის მოწმის” პირველი თავი, ლონდონი, პიმლიკო (2001)

მინისტრებს, რომელთათვის ზამთრის სასახლე თავშესაფარი იყო, მხოლოდ ქალთა ბატალიონი და რამდენიმე კადეტი იცავდა. მათ გაუგზავნეს შეტყობინება, რომ დაუყოვნებლივ დანებებულიყვნენ, მაგრამ ვინაიდან მათგან პასუხი ვერ მიიღეს მაგრამ ვინაიდან პასუხი არ დაბრუნდა სასახლეს მსუბუქი ცეცხლი გაუხსნეს ციხიდან პირველი გაფრთხილების სახით. ამას მოჰყვა მასობრივი სროლა ყველა მხრიდან, შეიარაღებული მანქანებით და ავტომატებით ესროდნენ სასახლეს მოედნის არკიდან. დროდადრო ციხიდან ისმოდა კრუიზერი ავრორას სროლის ხმა, რომელიც სხვა სროლების ხმას მაშინვე გადაფარავდა ხოლმე. როგორც კადეტები, ასევე ქალთა ბატალიონი მედგრად იცავდნენ სასახლეს, მაგრამ მათი რიცხვი საგრძნობლად შემცირებული იყო და როდესაც ბოლშევიკები სასახლეში შემოვიდნენ. . . . მინისტრებმა, რომლებიც ერთერთ შიდა ოთახში შეიკრიბნენ იცოდნენ, რომ მათი ერთადერთი შველა დანებება იყო. ლ.დ. ტროცკი, რუსული რევოლუციის ისტორია

ღამე დაძაბული და მოლოდინით სავსე იყო. ჩვენ ველოდით ჯარების გამოჩენას წინა მხრიდან. ჯარი მე გამოვიძახე და ისინი პეტროგრადში იმ დილით უკვე უნდა შემოსულიყვნენ. თუმცა, ჯარის ნაცვლად მხოლოდ დეპეშები და სატელეფონო შეტყობინებები მივიღეთ, საიდანაც შევიტყვეთ, რომ სარკინიგზო გზებზე დივერსიები მოხდა. ღამის საათები საშინლად გაიწვლა. ყველა მხრიდან ველოდით გამაგრებას, მაგრამ არავინ გამოჩნდა. იყო დაუსრულებელი სატელეფონო მოლაპარაკებები კაზაკების ლეგიონთან, რომლებიც სხვადასხვა მიზეზებს ასახელებდნენ და საკუთარი ბარაკებიდან არ გამოდიოდნენ. ალექსანდრე კერენსკი, (სოციალური რევოლუციური პარტიის ლიდერი და კოალიციური მთავრობის პრემიერ მინისტრე, რომლებიც 1917 წელს ბოლშევიკებმა გადმოაგდეს).

როცა მოსწავლეები გაეცნობიან ამ აქტივობებს, მათ უნდა შეექმნათ ნათელი წარმოდგენა იმ პროცედურებზე, რომლის ხელმძღვანელობითაც უნდა იმუშაოს ისტორიის საგანში მოსწავლემ, იმისათვის, რომ ანალიზი გაუკეთოს მტკიცებულებებს და ბოლოს განსაზღვროს შესაძლებელია თუ არა ამა თუ იმ ისტორიულ მოვლენაზე გავრცელებული პოზიციის დამტკიცება (ამ შემთხვევაში განცილებული იყო გავრცელებული წარმოდგენა 1917 წლის 25 ოქტომბრის ღამის მოვლენებზე, რომელიც აღბეჭდილია საბჭოთა ფილმებში, ნახატებში და სახელმძღვანელოების ფოტოებზე).

მრავალპერსპექტიულობის ჩართვა ისტორიულ თხრობაში

ამ ბუკლეტში ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, რომ მრავალმხრივი თხრობა არის ის ტექნიკა, რომელიც მოვლენების თანმიმდევრობაში რთავს ბევრ პარალელურ დეტალს. ეს ტექნიკა შედარებითი მიდგომის ნაწილია და პარალელური ფაქტების წარმონეხასთან ერთად არის კიდევ ერთი ელემენტი, რომელიც მრავალპერსპექტიულ მიდგომას უნდა დაემატოს: კონტექსტის აღწერა, რომელშიც მოხდა გადაწყვეტილებების მიღება და გადაწყვეტილების მიმღებთა მოტივაცია. ეს მოთხოვნა ორი სხვა კომპონენტის დამატებას ხდის აუცილებელს. პირველი კომპონენტია ემპათია, ხოლო მეორე თანაფარდობითი

განზომილება. ეს ორი კომპონენტი გვაჩვენებს თუ როგორ გავლენას ახდენს ადამიანების გადაწყვეტილებებზე და ქმედებაზე არა მხოლოდ ობიექტური გარემოებები არამედ მათი აღქმა და ვარაუდები სხვების რეაქციებისა და განზრახვების შესახებ, იქნებიან ისინი მოკავშირეები, მოწინააღმდეგეები, მხარდამჭერები, მტრები, კოლეგები თუ უცნობები, თანამოქალაქეები თუ უცხოელები.

ასეთი მიდგომა მოსწავლეებს აჩვენებს, რომ ისტორიული მოვლენების ინტერპრეტაციის პროცესი მოითხოვს კრიტიკულ შეფასებას და მტკიცებულებების სხვადასხვა ფენისა და წყაროს გამოყენებას იმისათვის რომ გავაანალიზოთ ზუსტად რა ხდებოდა ამ პერიოდში. როგორც ნებისმიერი სხვა მონათხრობი, ფირველი ფენა უნდა იყოს ქრონოლოგიური: რა მოხდა და როდის და რა მოხდება შემდგომში. ეს ნაჩვენებია მაგალითში „მ“. მაგალითში წარმოდგენილია მოვლენების თანმიმდევრობა, რომელთა შედეგად ბოლოს მოხდა დაზავება და 1918 წლის 11 ნოემბერს დასრულდა დიდი ომი. სკოლის სახელმძღვანელოები უფრო ხშირად მოკლედ აღწერენ დაზავებას და უფრო ვრცლად საუბრობენ პარიზის მშვიდობის კონფერენციაზე, რომელიც 1919 წლის იანვარში ჩატარდა.¹ ცხადია მოსწავლეების ჩართვა როლურ თამაშებში მრავალნაირად შეიძლება, თუმცა როლური თამაშის ან სიმულაციის ეფექტურობა დამოკიდებული იქნება იმაზე, თუ რამდენად საკმარისი ფაქტები და კონტექსტუალური ინფორმაცია აქვთ მიღებული მოსწავლეებს არა მხოლოდ ისტორიული მოვლენის არამედ მისი მრავალი სხვადასხვა ინტერპრეტაციის შესახებ. ამ კონკრეტულ შემთხვევაში დამატებითი კონტექსტუალური ინფორმაციის მოპოვება შეიძლება დიპლომატიური მიწერ-მოწერიდან და მოლაპარაკებებითან რომელიც დაზავებამდე მიმდინარეობდა.

მაგალით „მ“ წარმოადგენს დიაგრამას, რომელიც მოვლენების ქრონოლოგიის გამოსახვის მარტივი ფორმაა; ამ შემთხვევაში წარმოდგენილია მიღებული გადაწყვეტილებების დიაგრამა და ასევე, კავშირები სხვადასხვა მხარეს შორის გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. ის ასევე წარმოგვიდგენს პარალელურად მიმდინარე პროცესებს და ასახავს ზოგადად რა ხდებოდა ამ პერიოდში ბერლინში, პარიზში, ლონდონში და ვაშინგტონში. ეს აქტივობა ერთმანეთის გამოკითხვის ფორმითაც შეიძლება განხორციელდეს, თუ მოსწავლეები გამოიყენებენ სახელმძღვანელოებს, ინტერნეტს ან სხვა რესურსებს, იმისათვის რომ თარიღები მიუწერონ მოვლენებს დიაგრამაში. აქტივობის მეორე ეტაპია ბარათების დალაგება, სადაც მოსწავლეები იყენებენ ბარათებზე დაწერილ კონტექსტუალურ ინფორმაციას, რათა გაიგონ ა) რატომ გადაიდგა ესა თუ ის ნაბიჯი, ბ) რა იყო ეს ნაბიჯები და გ) რა ფაქტორებმა იქონიეს გავლენა გადაწყვეტილების მიმღებ პირებზე. ზოგიერთი ბარათი ნაჩვენებია დიაგრამა „ნ“-ზე მაგალითისთვის. როგორც მაგალითები დიაგრამა “თ“-ზე, ეს ბარათებიც არ შეიცავს სრულყოფილ ინფორმაციას. ისინი გადმოტანილია სახელმძღვანელოებიდან და სხვადასხვა ისტორიკოსის ნამუშევრიდან, რომელთა სპეციალიზაციაც არის დიდი ომი და მისი შემდგომი პროცესები. ამ მასალის უმეტესობა, აგრეთვე, შეგვიძლიათ ჩამოტვირთოთ სხვადასხვა ინტერნეტ გვერდებიდან. ამ აქტივობის მთავარი მიზანია გავიგოთ იმ ადამიანების

¹ დეტალები 1919 წლის პარიზის კონფერენციაზე ხიან ლანგის მიერ შეგვიძლიათ იხილოთ და ჩამოტვირთოთ ვებ-გვერდის საბჭოს ვებ გვერდიდან (<http://culture.coe.fr/hist20>).

ლოგიკა, ვინც გადაწყვეტილებებს იღებდა ამა თუ იმ მოვლენის დროს, მათი ვარაუდები, შეფასებები, მოლოდინები, მიზნები და მოტივები. ამ ტიპის სავარჯიშო მოსწავლეებს უჩენს საკუთრების გრძნობას საკუთარ ცოდნაზე ისტორიაში, რაც თავის მხრივ მათ შესაძლებლობას აძლევს გადახედონ მოვლენის ალტერნატიულ ინტერპრეტაციებს, კატეგორიზაცია გაუკეთონ მოვლენებს მათი მნიშვნელობის მიხედვით და კრიტიკულად გააანალიზონ ის წყაროები, საიდანაც მოიპოვეს ეს ინფორმაცია.

სავარჯიშოების ამ სერიის ბოლო აქტივობა მოსწავლეებს აძლევს შესაძლებლობას დიდი ომის შემდეგ დაზავების პერიოდში მოღვაზე ისტორიული ფიგურების ადგილას წარმოიდგინონ თავი ქრონოლოგიური და კონტექსტუალური ინფორმაციის დახმარებით. ამ მიდგომას ხშირად “ცხელი სკამის” ტექნიკას უწოდებენ. მოსწავლეები მუშაობენ მცირე ზომის ჯგუფებში, და თითოეული მათგანი რიგრიგობით რომელიმე ისტორიული ფიგურის როლს თამაშობს. მისი დავალებაა პასუხი გასცეს ჯგუფის წევრების მიერ დასმულ შეკითხვებს. თუ მოსწავლეები არ იცნობენ ამ მოდელს, უმჯობესი იქნება თუ ჯერ თავად მასწავლებელი დაიკავებს “ცხელ სკამს” და აჩვენებს ბავშვებს როგორ უნდა განახორციელონ აღნიშნული აქტივობა. მოსწავლეებს ასევე შეიძლება დაჭირდეთ დახმარება როლის მომზადებაში ან სათანადო შეკითხვების მოფიქრებაში. ამ მეთოდით ვარჯიში მოსწავლეებს ეხმარება მათი ისტორიული ცოდნის ორგანიზებაში არგუმენტების და მოვლენების სახით და შეკითხვების საინტერესოდ ფორმულირებაში.

პროცესები	ვაშინგტონი	ბერლინი	პარიზი	ლონდონი
<p>26.9.18 დაიწყო გაერთიანებული თავდასხმის, ჩ. დეი</p>		<p>28.9.18 ლუდენდორფის რეკომენდაციის დაუყოვნებლივი მშვიდობის მოთხოვნა 4.10.18. გერმანიის მოაჯრობა წერილს უბზავის პრესიდენტ ვილსონს, რომელშიც ის ლეგიტიმურად იღებს მის პროგრამას, სამშვიდობო მოლაპარაკებაზე და მხარს უჭერს დაუყოვნებლივ დაზავებას.</p>		
<p>5.10.18. ბრიტანული ფარის კამბრაიში</p>	<p>6.10.18. ვილსონმა მიიღო გერმანიის შეტყობინება. ვილსონი აცხადებს საბაზუხო შეტყობინებას სამი შეკითხვით: გერმანია ეფუძნება თუ არა შემოთავაზებულ 14 პუნქტს მოლაპარაკების შემთხვევაში? ბაზა თუ არა გერმანიის მოკავშირეების ტერიტორიდან დაუყოვნებლივ? გერმანიის კანცლერმა ისაუბრა თუ არა დანიშნული მოხელეების სახელით?</p>			<p>6.10.18. ბრიტანეთის, საფრანგეთის და იტალიის პრემიერ მინისტრები შეხვედრენ კარიზში, როდესაც გამოცხადდა გერმანიის ვილსონისადმი გაბზავნილი შეტყობინების და გერმანიის მათთან კონსულტაციების გარეშე პასუხის შესახებ. მინისტრებმა შეადგინეს წერილი ვილსონის სახელზე, სადაც აღნიშნული იყო რომ დაზავება არის პოლიტიკური შეთანხმება, რომელიც გულისხმობს, რომ სამხედრო კონკრეტებს უნდა დაარსდეს უფრო პირობები. მათ არც იმასვე უფიქრობთ, რომ ოკუპირებული ტერიტორიების დაკავშირება იმის განხილვას იძლეოდა, რომ გერმანია კვლავ არ წამოაწყობდა კონფლიქტს.</p>
		<p>12.10.18 ბერლინი პასუხობს დადებითად ვილსონის სამივე შეკითხვას, თუმცა არ მოსწონს, რომ მისი 14 პუნქტი მოლაპარაკების პირობა უნდა იყოს და არა მათი საფუძველი.</p>		

პროცესები	კაშინტონი	ბერლინი	პარიზი	ლონდონი
	<p>14.10.18. კლსონმა შეადგინა გერმანიის მეორე შეტყობინების საასესო წერილი, რომელშიც აღნიშნავს, რომ მოკავშირეები არ წავიდოდნენ დაზავებაზე თუ კიდევ ჩაიხიბებოდა გემები, და რომ დაზავების პირობები უნდა დაეფუძნებინათ სამხედრო შესატყვისებს "რაია შენარუნებულყო აშშ-ის და მისი მოკავშირეების სამხედრო უპირატესობა".</p>	<p>20.10.18. გერმანული მოავრობა გზავნის შესამოქმედებლად სადაც ოციცილურად აცხადებს წყალქვეშ ნავით სამეზავრო გემებზე თავდასხმების შესახებ და იღებს პირობას სამხედრო მრეველების მიერ დაზავების პირობების განსაზღვრის შესახებ.</p>	<p>კლემენსო თხოვს გერმანიას დაიწონ ზავის პირობების წამოყვანილობა.</p>	<p>ლოიდ ჯორჯი და მისი მოავრობა განთქმობენ წახილს 14 პუნქტიანი დოკუმენტის თაობაზე რომელიც მოლაპარაკებების საფუძველი უნდა გახდეს, განსაკუთრებით კი მეორე პუნქტი, რომელიც ითვალისწინებს წყლების თავისუფლებას. მათ ასევე განთქმობენ წახილი იმის</p>
<p>17.10.18. ბრიტანული ძალები შედიან ლიდესა და დოუაში.</p>				
	<p>23.10.18. კლსონმა შეადგინა შესამოქმედებლად გერმანიის მოავრობის სახელზე, სადაც ითხოვს მათი მხრიდან დახმებას, კონსტრუქციურ (კვლილებებს 14 პუნქტის მშვიდობას და დაზავების საფუძველზე და დაზავების პირობების განსაზღვრას სამხედრო მრეველების მიერ. ასევე, კლსონსა და გერმანიის მოავრობას შორის წარმოებულ</p>			

	კორესპონდენციის გადაგზავნას მოკავშირე მთავრობებისთვის.			ბამო, რომ ვოლსონის წერილში ნახსენები არ არის თუ ხას ლორენის ტერიტორიები.
		27.10.18. ბერძნის მთავრობა იღებს ვოლსონის პორტებს და აცხადებს რომ ის "კლოდებს ზავის პორტების მიღებას, რომელიც პირველი ნაბიჯი იქნება მშვიდობისკენ".	25.10.18. ფოშას შუამდგომლობა მოვარსადლები, მდინარე რაინის ნაპირის ოკუპირების გეგმის განხილვად, რამაც უნდა განაპირობოს ბერძნის შუამდგომლობის და უზრუნველყოს ხაფრანგეთის მიღებული ზიანის კომპენსაცია. შედგენილია ზავის პორტები. პორტები გაეგზავნა ვოლსონს.	
	5.11.18. ვოლსონი აგზავნის ზავის პორტებს ბერძენში			

მაგალითი „ნ“: ომის შემდგომი მოწყობის მიზნები და განზრახვები

პრეზიდენ ვუდრო ვილსონის თოთხმეტი პუნქტი

1. სახელმწიფოებს შორის არ უნდა შედგეს საიდუმლო შეთანხმებები ან გარიგებები.
2. წყლების ხელშეუხებლობა გარანტირებული უნდა იყოს ომის თუ მშვიდობის დროს.
3. ქვეყნებს შორის უნდა იყოს თავისუფალი ვაჭრობა.
4. შეიარაღება უნდა შემცირდეს იმ დონემდე, რაც საჭიროა შიდა უსაფრთხოებისთვის.
5. ერთი და იგივე მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს მოთხოვნებს კოლონიის მაცხოვრებლებიდან და კოლონიების მთავრობიდან, მათი მომავლის განსაზღვრასთან დაკავშირებით.
6. ყველა ძალამ, რომელსაც უკავია რუსეთის ტერიტორიები უნდა დატოვოს დისლოკაციის ადგილები.
7. გერმანიის ოკუპანტმა ძალებმა უნდა დატოვოს ბელგია.
8. გერმანიის ძალებმა, რომელთაც უკავიათ საფრანგეთი უნდა გავიდნენ და ოლზას ლორენის ტერიტორიები უნდა დაბრუნდეს საფრანგეთში.
9. იტალიის საზღვრები უნდა გავიდეს ეროვნულ ხაზზე.
10. ავსტრია-უნგრეთის ხალხს უნდა მიეცეს დამოუკიდებლად მოქმედების საშუალება.
11. ოკუპანტმა ძალებმა უნდა დატოვოს ბალკანეთი.
12. ოტომანების იმპერიის არა-თურქ ხალხს უნდა მიეცეს დამოუკიდებლად მოქმედების საშუალება.
13. პოლონეთმა უნდა მოიპოვოს დამოუკიდებლობა და უნდა ჰქონდეს გასასვლელი ზღვაზე.
14. ერთა ლიგა უნდა ჩამოყალიბდეს, რომელიც იქნება სახელმწიფოებში მშვიდობის და მათი პოლიტიკური დამოუკიდებლობის გარანტი.

ბრიტანეთის პრემიერ მინისტრი, დევიდ ლოიდ ჯორჯი, საუბრობს თავის მიზნებზე 1918 წლის 5 იანვარს.

ჩვენ არ ვიბრძვით გერმანელი ხალხის წინააღმდეგ აგრესიული ომით, არც ავსტრია-უნგრეთის გასანადგურებლად ან თურქეთისთვის დედაქალაქის წასართმევად, არც მცირე აზიის ცნობილი და მდიდარი მიწებისთვის ან ტრეისისთვის. . . . ჩვენ ვდგავართ საფრანგეთის დემოკრატიის გვერდით სიკვდილის ბოლომდე და ვითხოვთ 1871 წლის დიდი შეცდომის გადახედვას. . . ჩვენ არ ჩავრთულვართ ამ ომში იმისათვის, რომ შეგვეცვალა ან გაგვენადგურებინა გერმანიის იმპერიული კონსტიტუცია, რომელსაც ჩვენ სამხედროდ მივიჩნევთ. ავტოკრატიული კონსტიტუცია საშიში გადმონაშთია მეოცე საუკუნისთვის. ჩვენი აზრით, თუმცა, გერმანიის მიერ დემოკრატიული კონსტიტუციის მიღება იქნებოდა ყველაზე დამარწმუნებელი მტკიცებულება, რომ ამ სახელმწიფოს ძველი სწრაფვა სამხედრო დომონირებისკენ გაქრა. ეს კი, ბევრად უფრო ადვილს გახდიდა დაგვემყარებინა მასშტაბური დემოკრატიული მშვიდობა გერმანიასთან. თუმცა, ეს გერმანელი ხალხის გადასაწყვეტია საბოლოო ჯამში. პირველი მოთხოვნა . . . იყო დამოუკიდებელი ბელგიის სრული აღდგენა, პოლიტიკური, ტერიტორიული და ეკონომიკური, მათი დანგერეული ქალაქებისა და პროვინციების განახლება. შემდეგი მოთხოვნა იყო სერბეთის, მონტენეგროს და საფრანგეთის ოკუპირებული ნაწილების, იტალიის და

რუმინეთის აღდგენა. მოკავშირებთა ჯარების გამოყვანა და ამ ადგილებში ჩადენილი უსამართლობის გამოსყიდვა არსებითად მნიშვნელოვანია მუდმივი მშვიდობის დასამყარებლად. ჩვენ გვინდა დავდგეთ ფრანგული დემოკრატიის გვერდით სიკვდილის ბოლომდე და ვითხოვთ 1871 წლის დიდი შეცდომის გადახედვას. . [მაგ: საფრანგეთის შემადგენელი ნაწილის აღზას ლორენის აღდგენა].

ჩვენ გვჯერა, რომ დამოუკიდებელი პოლონეთის აღდგენა, თავისი შემადგენელი ნაწილებით, რომელთაც სურთ პოლონეთის სახელმწიფოს ნაწილი იყვნენ, დასავლეთ ევროპის სტაბილურობისთვის დაუყოვნებელ საჭიროებას წარმოადგენს.

ჩვენ გვჯერა, რომ საერთაშორისო საზოგადოებამ აუცილებელია შეიმუშაოს ომის ალტერნატივა საერთაშორისო დავებისა და კონფლიქტების მოსაგვარებლად.

გერმანიის მიზნები ომში ჩამოყალიბებული იყო 1914 წლის მემორანდუმში, მას შემდეგ რაც ბელგია იქნა დაპყრობილი. ფრიც ფიშერის გერმანელი ისტორიკოსის თანახმად, გერმანიის მიზნების ომში ფაქტობრივად უცვლელი დარჩა 1914 წლიდან 1918 წლის შემოდგომამდე: შეიქმნებოდა ევროპის სახელმწიფოების კონფედერაცია, რომლის მართვაც განხორციელდებოდა ბერლინიდან. ინგლისის გავლენა მსოფლიო მოვლენებზე დასრულდებოდა. პოლონეთი და ბალტიის ქვეყნები ანექსირებული იქნებოდა გერმანიის მიერ, ბელორუსია და უკრაინა მიიღებდნენ დამოუკიდებლობას. გერმანია შეინარჩუნებდა სამხედრო კონტროლს ბელგიაზე, ლუქსემბურგზე და საფრანგეთის სანაპიროზე ბოლონიამდე. საფრანგეთის კოლონიები გადაეცემოდა გერმანიას.

საფრანგეთის პრემიერი, ჯორჯ კლემენსო, წარმოადგენს თავის გეგმებს მშვიდობის დამყარებასთან დაკავშირებით 1918 წლის 17 სექტემბერს საფრანგეთის სენატის წინაშე გამოსვლაში:

მე მესმის, რომ ამბობენ მშვიდობა ვერ დამყარდება სამხედრო გადაწყვეტილების გზით. . . ეს ის არ არის რაც გერმანელებმა თქვეს, როდესაც ევროპაში მშვიდობის სახელით ომის კომპარები წამოიწყეს. . . ხალხებს შორის ყველაზე საშინელი ანგარიშსწორება ხდება. ისინი ამის საფასურს გადაიხდიან.

მაგალითი „ნ“: რეაქციები და რეაგირება ზავის შემოთავაზებაზე

28 სექტემბერს, გენერალმა ლუდენდორფმა ინფორმაცია მიაწოდა გერმანიის კანცლერს, ჰერტლინგს, რომ სამხედრო მდგომარეობა იმდენად ცუდი იყო რომ სიტუაცია მოითხოვდა დაუყოვნებელ მშვიდობის მოთხოვნას. ბოლოს ის ამბობდა: “მე მინდა ჩემი ჯარი იყოს ხელუხლებელი, ჯარს ამოსუნთქვა ჭირდება”. ჰერტლინგმა აღნიშნული ინფორმაცია მიაწოდა კაიზერს და გადადგა კანცლერის თანამდებობიდან. მოგვიანებით, პირველ ოქტომბერს, ლუდენდორფმა უფრო სრულყოფილი ინფორმაცია წარუდგინა უფროსს ოფიცრებს იმ მიზეზების შესახებ, რის გამოც ამ მოთხოვნას აყენებდა. ამ გამოსვლის ანგარიში გადაეცა პოლკოვნიკ ფონ ტერს. ლუდენდორფი ხსნის, რომ “ომის მოგება აღარ იყო შესაძლებელი, წინ ელოდათ გარდაუვალი და საბოლოო დამარცხება. ბულგარეთი უკვე დაკარგეს. ავსტრია და თურქეთი, ორივე დაკნინებული, მალე დაეცემიან. ჩვენს ჯარშიც სამწუხაროდ მძაფრად გაურცვლდა სპარტულ-სოციალისტური იდეები საწამლავეით. და ამდენად,

ჯარები აღარ არის სანდო. 8 აგვისტოდან მოყოლებული სიტუაცია მკვეთრად უარესდება. ზოგიერთი საჯარისო დანაყოფი იმდენად არასანდო აღმოჩნდა, რომ მათი გამოყვანა მოგვიწია ფრონტიდან. . .” მან თქვა, რომ ვეღარ იმუშავებდა იმ დანაყოფებთან, რომელთა სანდოობა კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგა. . . ამდენად მოსალოდნელია, მან გააგრძელა თხოვნა, რომ მტერმა უახლოეს მომავალში. . . დიდი გამარჯვება მოიპოვოს, დიდი გარღვევა მოახდინოს. ბოლოს, დასავლეთის ჯარი დაკარგავს თავის ბოლო პოზიციებს და გავა მდინარე რაინის სანაპიროებიდან და რევოლუციას უკან ჩაიტანს გერმანიაში. სამი დღის შემდეგ, გერმანიის ახალი კანცლერი, მაქს ფონ ბადენი, გზავნის პირველ წერილს გერმანიიდან პრეზიდენტ ვუდრო ვილსონის მისამართით დაზავების შესახებ.

როდესაც პრეზიდენტმა ვილსონმა პირველად მიიღო წერილი გერმანიიდან, მისმა მრჩეველმა, პოლკოვნიკმა ჰაუზმა, ურჩია რომ უარი ეთქვა გერმანიის შემოთავაზებაზე და ეპასუხა რომ: “დასავლეთში ფოხის დამარცხების და თქვენს მიერ დიპლომატიური ჩიხის გამძაფრების შემდეგ, დიდი ალბათობაა მისა, რომ ომი დასრულდეს წლის ბოლომდე.” მრჩეველმა ვილსონს აგრეთვე ურჩია, რომ პასუხი გაეცა წერილზე დადასტურების სახით და შემდეგ შეთანხმებოდა ის მოკავშირეებს მომდევნო ნაბიჯების შესახებ. ვილსონმა თუმცა უპასუხა, რომ გერმანული წერილი იყო ძალიან ბუნდოვანი და ბევრ კითხვას ბადებდა.” ეს არ არის პასუხი”, თქვა მან “ეს არის გამოკითხვა”

როცა ლოდ ჯორჯმა და მისმა მთავრობის მრჩეველებმა შეიტყვეს გერმანიის წერილის და ვილსონის პასუხის შესახებ შეწუხდნენ და გაბრაზდნენ. მათი აზრით გერმანიის წერილი იმ მიზანს ემსახურებოდა, რომ გერმანიის ჯარებს დრო მოეგოთ და გადაადგილებულიყვნენ ძველ, უფრო თავდაცვით ხაზში. ისინი განაწყენდნენ იმის გამო, რომ ვილსონმა მათგან თავიდანვე არ მიიღო კონსულტაციები, ისინი აგრეთვე წუხდნენ იმაზე, რომ მოლაპარაკების საფუძველი ვილსონის 14 პუნქტი უნდა ყოფილიყო, განსაკუთრებით კი წყლების რეგულირებასთან დაკავშირებული მუხლი არ მოწონდათ. კლემენტსოს მოეწონა ვილსონის პასუხის პასუხი, ვინაიდან ის მოკავშირე ქვეყნების სსაწმომადგენლებს არაფერს ავალებდა და გერმანიას კი იმ დროს ოკუპირებული ტერიტორიების დატოვება დაევადა. მიუხედავად ამისა, მათ ერთობლივა გაუგზავნეს წერილი ვილსონს, სადაც აღნიშნული იყო რომ გერმანიას არ დაიცავდნენ პოზიციების გადანაცვლების პროცესში და ომის გაგრძელებაში. მათ ასევე თხოვეს ვილსონს გამოეგზავნა პირადი დესპანი პარიზში მათ დისკუსიებში მონაწილეობის მისაღებად. მათ ასევე აღნიშნეს, რომ ზავის დადება მოითხოვდა სამხედრო ექსპერტების მიერ მდგომარეობის დარეგულირებას. მარშალ ფოხის დაქვემდებარებაში მოღვაწე მთავარსარდალს დაევადა შეემუშავებინა ზავის პირობები.

ამბობდნენ, რომ ვილსონი შოკირებული იყო მოკავშირე ქვეყნების ლიდერების გადაწყვეტილებით ზავის პირობების შემუშავებასთან დაკავშირებით და დაიხიულა პოლკოვნიკ ჰაუზთან, რომ მოკავშირე ქვეყნების ლიდერებმა მასთან არ გაიარეს კონსულტაციები ამ გადაწყვეტილების მიღებამდე. ამასობაში, მან აშშ-ს პრესას გაუმჟღავნა გერმანიისთვის მიწერილი საპასუხო წერილის შინაარსი, რომლის გამოც ის გააკრიტიკა რესპუბლიკელმა ოპოზიციამ გერმანიის მიმართ სირბილის გამოჩენისთვის. მათ სურდათ გერმანია უპირობოდ დანებებულიყო ან, როგორც ყოფილმა

პრეზიდენტმა თეოდორ რუზველტმა ჩამოაყალიბა “ზავი მოპოვებულ უნდა იქნას ავტომატებით და არა საბეჭდი მანქანებით”.

ბერლინში კმაყოფილება და შვება იგრძნეს ვილსონის პასუხის მიღების შემდეგ. ისინი ფიქრობდნენ, რომ 14 პუნქტზე მოლაპარაკება შეიძლებოდა, ეს დოკუმენტი იქნებოდა მსჯელობის საფუძველი და ის არ აკონკრეტებდა ოკუპირებული ტერიტორიების დატოვებისთვის დროის ჩარჩოს, რაც გერმანიისთვის სახარბიელო იყო. გერმანიამ ვილსონისთვის გაგზავნილ მეორე წერილში კმაყოფილება გამოთქვა, თუმცა ზოგიერთი გერმანელი სამხედრო ჩინოსანი ფიქრობდა, რომ ზავის დადება ნაადრევი იყო, რადგან გერმანიის ჯარები ძველ პოზიციებს ისევ ინარჩუნებდნენ. პარალელურად, ბრძოლა ყველა ფრონტზე გრძელდებოდა.

ლაინსტერის ჩაძირვამ, რომელსაც ბევრი ამერიკელი და ბრიტანელი სამოქალაქო პირი შეეწირა ამერიკაში და კონკრეტულად კი, რესპუბლიკური ოპოზიციის რიგებში დიდი აღშფოთება გამოიწვია. ოპოზიცია კიდევ უფრო კრიტიკული გახდა. 5 ნოემბერს კონგრესის არჩევნები იყო დანიშნული და ვილსონს აუცილებლად უნდა გაეთვალისწინებინა შიდა პოლიტიკური პოზიციები. ვილსონი, აგრეთვე, მოკავშირე ქვეყნების ლიდერების წნეხის ქვეშ იმყოფებოდა, რომელთაც სურდათ, რომ ზავის პირობები მათ სამხედრო ექსპერტებს შეემუშავებინათ და რომლებიც სრულიადაც არ იყვნენ კმაყოფილი გერმანული საჯარისო დანაყოფების მიერ ოკუპირებული ტერიტორიების დატოვების მოთხოვნით გარანტიების გარეშე. ამიტომაც, ვილსონის პასუხი გერმანიის მეორე წერილზე უფრო მკაცრ ტონს ატარებდა. ვილსონმა გადაწყვიტა მოკავშირე ქვეყნების ლიდერთანაც გაეუმჯობესებინა ურთიერთობები და ამიტომ პოლკოვნიკი ჰაუზი პარიზში გაგზავნა. თუმცა, არც მეორე საპასუხო წერილის შემუშავების დროს გაუვლია მას კონსულტაციები მოკავშირე ქვეყნების ლიდერთან.

ვილსონის მეორე წერილმა ბერლინში დაბნეულობა გამოიწვია. პოლიტიკურმა მრჩეველებმა დაინახეს, რომ თითქმის არ ექნებოდა გერმანიას მანევრირების საშუალება, ხოლო სამხედრო მოხელეების აზრი გაიყო. ლუდენდორფი უფრო ოპტიმისტური იყო, ვინაიდან შემოდგომა ახლოვდებოდა და ამინდის შეცვლასთან ერთად შენედა მოკავშირეების მხრიდან თავდასხმები. მისი რჩევა იყო “გაეგრძელებინათ მოლაპარაკებები დაზავებაზე . . . და არ მიეღოთ პირობები, რომელიც გამორიცხავდა ბრძოლების განახლებას”. ფრონტზე მყოფი გენერლები კი ამბობდნენ, რომ ასეთი ოპტიმიზმის პირობები არ არსებობდა და რომ გერმანული ჯარები მარცხდებოდნენ სხვადასხვა პოზიციებზე. პესიმისტურმა ხედვამ იმძლავრა და მესამე წერილი გაიგზავნა ვილსონთან გერმანიიდან.

ვილსონმა, თავის კაბინეტთან შეხვედრის შემდეგ, შეადგინა მესამე საპასუხო წერილი და გაგზავნა გერმანიისთვის. ეს პირველი შემთხვევა იყო, როცა მან კაბინეტთან განიხილა ზავის საკითხი პასუხის გაგზავნამდე. გაიგზავნა დაუყოვნებლივი პასუხი, ვინაიდან რესპუბლიკელი ოპოზიცია მკაცრად აკრიტიკებდა ვილსონს იმის გამო, რომ ის სანქციებს არ აწესებდა გერმანიისთვის, არჩევნები კი უფრო და უფრო ახლოვდებოდა. წერილში ვილსონი თავაზობდა გერმანიას, რომ მათი კორესპონდენციის ასლები მოკავშირე ქვეყნების ლიდერებისთვის გადაეცათ და საჯარო გაეხადათ. თუ

გერმანია მზად იყო 14 პუნქტიანი დოკუმენტის საფუძველზე სამშვიდობო მოლაპარაკებები დაეწყო, მაშინ მათ სამხედრო ექსპერტს ევალუბრდით ზავის პირობების შემუშავება. ვილსონის კაბინეტის ერთერთმა წევრმა ვილსონს ურჩია, რომ კორესპონდენციის გამოქვეყნება მოკავშირე ქვეყნების ლიდერების თანხმობის გარეშე შესაძლოა გაეგოთ, როგორც კერსია. ვილსონმა უპასუხა, რომ ასეთი ძალისმიერება საჭიროც კი იყო.

ბერლინში, ლუდენდორფმა და ჰინდენბურგმა გერმანულ პრესას მიაწოდეს მემორანდუმი, რომელშიც ეწერა, რომ ვილსონის შემოთავაზება “მიუღებელი იყო ყოველი ჯარისკაცისთვის. . . “ [და რომ] “ბრძოლა უნდა გაგრძელდეს სრული ძალებით”. კაიზერმა მოითხოვა ლუდენდორფის გადადგომა, ჰინდენბურგი დარჩა თავის პოზიციაზე. ამასთანავე, გერმანიის კანცლერმა შეძვეტი პასუხი შეიმუშავა ვილსონისთვის “გერმანიის მთავრობა ელოდება ზავის პირობებს და არა კაპიტულაციის მოთხოვნას”. გერმანიის მთავრობა არ მიიღებდა ამ პირობას. სოციალ-დემოკრატმა, ფილიპ შაიდემანმა (რომელიც მოგვიანებით ვაიმარის რესპუბლიკის ფარგლებში გერმანიის კანცლერი გახდა), მკაფიოდ განაცხადა, რომ ასეთი პასუხი მისაღები არ იყო, რადგან ვილსონი ჩაშლიდა მოლაპარაკებებს თუ გერმანიისგან დადებით პასუხს მიიღებდა.

პარიზში, გაერთიანებული ომის უმაღლესი საბჭოს შეხვედრაზე, განიხილა გერმანიის მიერ მიყენებული ზიანის გამოსწორებაზე და 14 პუნქტიანი დოკუმენტის რამდენიმე პირობის შემსუბუქებაზე, განსაკუთრებით კი წყლების თავისუფლების შესახებ. ბოლოს პოლკოვნიკმა ჰაუზმა, პრეზიდენტის სახელით, მიიღო კომპრომისი, რომლის თანახმადაც წყლების თავისუფლება აღიარებული იყო, თუმცა ამასთანავე გათვალისწინებული იქნებოდა სპეციფიკური სიტუაციები, როცა ეს პირობა ვერ შესრულდებოდა, მაგალითად ომის დროს ბლოკადა.

როგორც მაგალითი „ნ“-დან ჩანს, კონტექსტუალური ინფორმაციის ორი დონე არსებობს. პირველი, არსებობს ინფორმაცია, რომლიდანაც ვიტყვობთ თითოეული მთავრობის მიზნების და ზრახვების შესახებ: ვილსონი 14 პუნქტი, გერმანიის მთავრობის ზოგადი მიზნები ომთან დაკავშირებით, ბრიტანეთის მთავრობის შემოფოთება ტერიტორიულ მოწყობასთან დაკავშირებით, საფრანგეთის მთავრობის მსჯელობა ზიანის კომპენსირებაზე და გერმანიის მიერ ომის გაგრძელების აღკვეთაზე. თუმცა, მოსწავლეება უნდა გაიაზრონ, რომ მთავრობების რეაქცია განპირობებული იყო დინამიკური და ცვალებადი სიტუაციითაც. თანაც, ხშირად მათ ან ლიმიტირებული ან არასრული ინფორმაცია ჰქონდათ ერთმანეთის გეგმების და გადაწყვეტილებების შესახებ. ვილსონის პოზიცია შეიცვალა შიდა პოლიტიკური და მოკავშირე ქვეყნების წინების შედეგად. გერმანიის მთავრობის პოზიცია იცვლებოდა ფრონტზე მიმდინარე მოვლენების და ადგილობრივი პოლიტიკური პროცესების პარალელურად. მრავალგანზომილებიანი მიდგომის ერთ-ერთი უპირატესობა ისაა, რომ ის ეწინააღმდეგება გარდაუვალობის პრინციპს, რომელიც სახელმძღვანელოს დამახასიათებელი თვისებაა, როდესაც მასში ასახულია 50, 100 ან 150 წლის წინ მომხდარი მოვლენები.

კონტექსტუალურ ბარათებზე მოცემული ინფორმაცია საკმაოდ დეტალურია. თუ გაკვეთილზე საკმარისი დრო გაქვთ, ამ აქტივობის ჩატარება გამოკითხვის სახითაც არის შესაძლებელი. ამ შემთხვევაში, მოსწავლეებს უნდა გადაეცეთ სრული დოკუმენტები, საიდანაც ისინი ამოკრებენ მნიშვნელოვან ინფორმაციას მთავრობების ზრახვების და მიზნების შესახებ. მოსწავლეებს, აგრეთვე, შეუძლიათ თავად მოიპოვონ ინფორმაცია სხვადასხვა ინტერნეტ გვერდებიდან. თუ გაკვეთილზე ამდენი დრო არ გაქვთ, მაშინ მოსწავლეებმა წყვილებში ან მცირე ზომის ჯგუფებში, უნდა დააკვაშირონ ერთმანეთთან “მიზნები და გეგმები”-ს , ისევე როგორც “პასუხების და რეაქციების” ბარათები კონკრეტულ გადაწყვეტილებებთან და ქმედებებთან, რომლებიც მაგალითი „მ“-დან.

ისტორიული ინტერპრეტაციების მასშტაბების გაფართოება

ზემოთ აღვნიშნეთ, რომ მრავალგანზომილებიანი მიდგომის მიზანია უფრო სრულყოფილი და სამართლიანი სურათის დახატვა. ქვემოთ მოცემულია ორი თემა ამ მეთოდის საილუსტრაციოდ. პირველი თემა ისტორიის თითქმის კურიკულუმის შემადგენელი ნაწილია თითქმის მთელ ევროპაში: ჯვაროსნული ლაშქრობები.

ზოგადად, ეს თემა სრულყოფილად იფარება ჯვაროსნული ლაშქრობების კუთხით, თუმცა იშვიათად თუ მოიხსენიებენ ხოლმე ისეთ ლიდერებს, როგორებიც არიან სალადინი (სალაჰ ალ დინ უსუფი) ან ზანგი (იმად ალ დინ ზანგი) და ალბათ მხოლოდ მოკლე თავი თუ ეთმობა სახელმძღვანელოებში ისლამის წარმოშობას და მრწამსის არსს. თუმცა, ახლა უკვე თარგმნილია იმ პერიოდის არაბი მემატიანეების ნამუშევრები სხვადასხვა ევროპულ ენაზე და რამდენიმე წიგნიც კი გამოჩნდა, რომლებიც მათ ცნობებს ემყარება.¹ შეგიძლიათ გამოიყენოთ ეს რესურსები და უფრო ტრადიციული მასალები, რომლებიც ძირითადად ქრისტიანულ წყაროებს ეფუძნება. აიღეთ რამდენიმე მნიშვნელოვანი მოვლენა ჯვაროსნული ლაშქრობების პერიოდიდან და შეადარეთ როგორ არის ეს მოვლენები აღწერილი ქრისტიანულ და არაბულ წყაროებში. მაგალითად, იერუსალიმის აღება 1099 წელს, ჰატინის ბრძოლა 1187 წელს, აკრის ბლოკადა 1189-91 წლებში ან ტრიპოლის დაცემა 1289 წელს.

თუმცა, დასაწყისში ფრანკოფონული და მუსულმანური ცნობების შედარების ნაცვლად, უბრალოდ შეგიძლიათ დააკვირდეთ, როგორ აღიქვამს სხვადასხვა მხარე ერთმანეთს და როგორ იცვლება ეს წარმოდგენები სხვადასხვა გამოცდილების მიღების ან გარემოებების შეცვლის შემდეგ. მოწინავე არაბი მემატიანეების ცნობები გეთავაზობს ქრისტიანული დამპყრობლების ან ფრანკების საინტერესო და ურთიერთსაწინააღმდეგო მუსულმანურ შეფასებებს (იხილეთ მაგალითი „ო“).

ბევრ თანამედროვე სახელმძღვანელოში შეტანილია ქრისტიანული შეხედულებები ისლამზე და მუსულმანი ხალხზე, ამიტომ მე მხოლოდ

¹ იხილეთ ამის მაღლიუფი, *ჯვაროსნული ლაშქრობები არაბების თვალთახედვით*, ალ საქის წიგნები (ტარგმნილია ჯონ როტშილდის მიერ)

რამდენიმე მაგალითს წარმოგიდგენთ ბრიტანული სახელმძღვანელოებიდან. დარწმუნებული ვარ მკითხველებს, სხვადასხვა ქვეყნიდან, მათი საყვარელი მაგალითები ექნებათ, რომელსაც ამ სიას დაამატებენ. კარგი იქნება თუ მაგალითებს დაემატება რამდენიმე ციტატა, რომელიც ასახავს იმ დროისთვის გავრცელებულ ერთმანეთის არასწორ ხედვას შერეულ, ქრისტიანულ და მუსულმანურ გარემოცვაში მცხოვრებ განათლებულ ფენებს შორისაც კი. მაგალითად, „გესტა ფრანკორუმ“-ის ანონიმური ავტორი, რომელიც სამხრეთ იტალიიდან არის, რომლისთვისაც მუსულმანებთან ურთიერთობა ჩვეულებრივი მოვლენა იყო და რომელიც იბრძოდა თურქების წინააღმდეგ სამი წლის განმავლობაში, აღწერს მუსულმანებს “ქრისტეს მტრებად”, მიუხედავად იმისა, რომ ქრისტე ისლამში მოციქულად ითვლება. იგივე მწერალი, სელჩუკ ლიდერ კერბოგაზე წერს, რომ ის ალაჰის და სხვა ღმერთების სახელს იფიცებდა, თითქოს ის პოლიათეისტი ყოფილიყო. ასევე, წყარო „ლ“-დან ჩანს, ფულხერიმ რომელიც მუსულმანების გარემოცვაში ცხოვრობდა იერუსალიმში ბევრი წლის განმავლობაში არასწორად აღნიშნავს, რომ მუსულმანები აღმერთებენ მუჰამედს და ყველა ხატს, რომელიც მისი სახით შეიქმნა.

გარდა ამისა, ასევე წარმოგიდგენთ სამ წყაროს (წყარო ო, 3 და 4). ერთი ეკუთვნის სირიელ ემირს, უსამა იბნ მუნჯიდი, მეორე - თანამედროვე ბრიტანელ ისტორიკოსს ჯ.მ. ლობერტს და მესამე - ფულხერს, რომელიც იბრძოდა პირველი ჯვაროსნული ლაშქრობის დროს და შემდეგ ცხოვრობდა იერუსალიმში 27 წელი. ამ უკანასკნელის ისტორია გვაჩვენებს, თუ სად და როგორ დასახლდნენ ჯვაროსნები, განსაკუთრებით კი იერუსალიმის ხელმეორედ აღების შემდეგ 1099 წელს. ამ კუთხით, განსაკუთრებით საინტერესოა ორი ციტატის შედარება. ერთი მხრივ, ფულხერის ციტატა, რომელიც იერუსალიმის ხელმეორედ აღებაში მონაწილეობდა 1099 წელს და შემდეგ იერუსალიმში ცხოვრობდა 27 წლის განმავლობაში, გვაჩვენებს ჯვაროსნის ხედვას და ცვლილებებს დამოკიდებულებაში.

ამ შემთხვევაში გთავაზობთ შექმნათ ბარათების სამი სერია: წყაროები, რომლებიც მუსულმანების ხედვით ჯვაროსნული ლაშქრობებზე მოგვითხრობს, წყაროები, რომლებიც მუსულმანების ჯვაროსნებისეულ აღქმას ასახავს და წყაროები, რომლებშიც მათ შორის არსებული ურთიერთობები, ორმხრივი გავლენის სფეროები და ინტეგრაციას კი არის აღწერილი (წყაროები „კ“ და „ლ“). მოსწავლეებმა უნდა იმუშაონ ინდივიდუალურად ან წყვილებში, გამოიყენონ აქტიური კითხვის სტრატეგია. მათ ამ შემთხვევაში არ ევალებათ ინფორმაციის შეგროვება, არამედ სრულყოფილი სურათის დახატვა სხვადასხვა მხარის წარმოდგენების შესახებ, მათ პოზიციებში განსხვავებების პოვნა, დაახლოებითი თარიღების გამოთვლა, როცა ეს ცნობები შეიქმნა და შეხედულებებში შენიშნული ცვლილების ანალიზი.

პროცესი მოიცავს არა მხოლოდ ყოველი წყაროს სპეციფიკური შინაარსის ანალიზს, არამედ გამოყენებული ენის შეფასებასაც, მაგალითად სტერეოტიპების, განზოგადებების იდენტიფიცირება განსხვავებული ფერის მარკერებით ან კალმებით, ან ფრაზების და სიტყვების გახაზვა ფერადი ფანქრებით ან კალმებით: განცხადებები, რომელთა გამყარება შეიძლება მტკიცებულებებით, სტერეოტიპული აზროვნების ან განზოგადებების პოვნა, მაგალითები, სადაც მწერალი ცდილობს, რომ იყოს სამართლიანი “სხვების” მიმართ.

**მაგალითი ო: შესავალი თემაზე ჯვაროსნული ლაშქრობები
მუსულმანთა პერსპექტივა**

წყარო ა:

რაც შეეხება ჩრდილოეთ კვადრატში მცხოვრებ ხალხს, მათთვის მზე შორსაა ზენიტიდან, ვინაიდან ისინი ჩრდილოელები არიან. ასეთებია სლავები, ფრანკები და მათი მეზობელი ერები. მზის ძალა სუსტია მათ ქვეყანაში დიდი მანძილით დაშორების გამო. ამ რეგიონებში ჭარბობს სიცივე და სინესტე, თოვლი და ყინვა ერთმანეთს ენაცვლება იქ გამუდმებით. მათ არა აქვთ თბილი იუმორი. მათი სხეული დიდია და ბუნება მკაცრი, მანერები უხეში, ურთიერთგაგება უჭირთ და მძიმე ენა აქვთ. ისინი იმდენად თეთრი არიან, რომ ლურჯად მოგეჩვენებათ. . . მათ ლურჯი თვალები აქვთ, მათი კანის შესაფერისად; მათი თმები უხეშია და მოწითალო სინესტის გამო. მათ რწმენაში არ აქვთ სიმტკიცე და ეს ყველაფერი სიცივის და სითბოს ნაკლებობის გამო. რაც უფრო ახლოს არიან ჩრდილოეთთან, მით უფრო სუფილები, უსიამოვნოები და უხეშები არიან ისინი.”
აღ მასუ დი, მეცნიერი, რომელიც მე-10 საუკუნეში წერდა. ითარგმნა ფრანგულ ენაზე ც. პელატის მიერ, პარიზი 1971 წელი)

წყარო ბ:

ყველა ვინც სათანადოდ იყო ინფორმირებული ფრანკებზე, ხედავდნენ მათ, როგორც საშინელ მხეცებს და მებრძოლ სულებს, ისევე როგორც ცხოველები არიან გამორჩეული ძალითა და აგრესიით.
ემირ უსუმა იბნ მუნქიდ, მწერალი და დიპლომატი მე-12 საუკუნიდან, ამონარიდი ან არაბი და სირიელი ჯენტლმენები და მეომრები ჯვაროსნული ლაშქრობების დროს, ითარგმნა პ.კ. ჰიტის მიერ, ნიუ იორკი, 1929.

წყარო გ:

ფრანკების მიწა: აქ მცხოვრებნი ქრისტიანები არიან და ჰყავთ მეფე, რომელიც განასახიერებს სიმამაცეს, ბევრ ფულს და ძალაუფლებას. მას ორი თუ სამი ქალაქი აქვს ჩვენს სანაპიროებზე, ისლამურ მიწებზე და იცავს მათ. როცა მუსულმანები ძალებს გზავნიან მათთან, ის თავის მხრივ გზავნის დაცვის ძალებს; მისი ჯარისკაცები მამაცობით გამოირჩევიან და შერკინების დროს არც კი ფიქრობენ ბრძოლაზე, სიკვდილს არჩევენ დამარცხებას. ძაქარია იბნ მუჰამედ ალ ქაზინი, მოღვაწეობდა მე-13 საუკუნეში. ციტირებულია ერნარდ ლეუსის წიგნში “ევროპის აღმოჩენა მუსულმანების მიერ”.

წყარო დ:

ფრანკებმა არ იციან რა არის პატივისცემა. თუ ერთ-ერთი მათგანი მოდის ქუჩაში ცოლთან ერთად და შეხვდება მეორე მამაკაცს, ამ უკანასკნელმა შეიძლება შემხვედრის ცოლის ხელი აიღოს, გვერდით გაიყვანოს და ლაპარაკი გააბას მასთან, მაშინ როცა ქმარი გვერდით დგას და ელოდება მათი დიალოგის დასრულებას. . . წარმოიდგინეთ ეს სხვაობა! ამ ადამიანებს არც ეჭვიანობის და არც თავმოყვარეობის გრძნობა არ გააჩნიათ, თუმცა ისინი ძალიან მამაცები არიან. სიმამაცე, თუმცა, თავმოყვარეობიდან და ბოროტების სიძულვილიდან მოდის!”
ემირ უსუმა იბნ მუნქიდ, ციტირებულია მალოუფის წიგნში ჯვაროსნული

ღაშქრობები არაბების თვალთახედვით, გვ. 39.

წყარო ე:

მუსულმანებს თავს დატეხილი უბედურებაა, ის რომ აქ მუსულმანი ხალხი საკუთარ წესებისგან რეპრესირებაზე ჩივის, ხოლო მოწინააღმდეგეების და მტრების საქციელს აქებენ; ფრანკების საქციელს, რომლებიც მათი დამპყრობლები და საკუთარ წესებზე მომქცევენი არიან. ღმერთს სწორედ ამაზე უნდა შესწივლონ.

იბნ ჯუბაირი, 1184 წელი (რ.ს.ჯ ბროდჰურსტი (ინგლისური თარგმანი) იბნ ჯუბაირის მოგზაურობანი, ლონდონი 1953 წელი.

წყარო ვ:

აღბათ მათზე გარყვნილი არავინ გინახავთ. ისინი ორგულობას და ბოროტებას განასახიერებენ. ისინი არ ისუფთავენ და არ იბანენ წელიწადში ერთ ან ორჯერ მეტად, და მაშინაც კი ცივი წყლით. ისინი არ რეცხავენ ტანსაცმელს ჩაცმიდან გაცვეთამდე. ისინი იპარსავენ წვერს და გაფარსვის შემდეგ მხოლოდ საზიზღარ უღვაშს უშვებენ.

აღბათ ამ ციტატის ავტორია იბრაჰიმ იბნ იაქუბ, ებრაელი, რომელიც სავარაუდოდ იყო ექიმი, რომელმაც იმოგზაურა საფრანგეთში, ჰოლანდიაში, გერმანიაში და ცენტრალურ ევროპაში მეთექვსმეტე საუკუნეში.

წყარო ზ:

ფრანკები! ნახეთ, როგორი სიმტკიცით იბრძვიან საკუთარი რელიგიისთვის, მაშინ როცა ჩვენ მუსულმანები, ენთუზიაზმით ვუყურებთ წმინდა ომში ჩაბმას!

სალადინი, ციტირებულია მალოუთნა, გვ. V

წყარო თ:

იერუსალიმის დაცემის შემდეგ, ფრანკები შავებში გამოეწყვნენ, და გაემგზავრნენ ზღვით დახმარების საძიებლად და მათი მიწების დასაცავად, განსაკუთრებით კი დიდი რომისა. იმისათვის, რომ ხალხში შურისგების გრძნობა გაედვიძებინათ, ისინი მესიას სურათს ატარებდნენ და თან ამბობდნენ: “შეხედეთ, აქ არის მესია რომელსაც სიკვდილამდე მიჰყავს მუჰამედი, მუსულმანების მწყემსი!” ფრანკები გადაადგილდებოდნენ ჯგუფურად, ქალების ჩათვლით: ისინი ვისაც მოძრაობა არ შეეძლოთ ფულს უხდიდნენ მათ, ვინც მათ ნაცვლად მიდიოდა საბრძოლველად. ერთ-ერთმა ტყვემ მტრების ბანაკიდან მიაგებო, რომ ის დედისერთა იყო და ედამ სახლი გაეცა იმისათვის, რომ აღჭურვილობა ეყიდა მისთვის.

იბნ ალ ათირ, წერდა 1189 წელს აკრის ბლოკადის დროს. მემატიანე და ავტორი წიგნისა “სრულფყოფილი ისტორია”.

ჯვაროსანთა შეხედულებები მუსულმანებზე

წყარო ი:

ჯვაროსნების ნაწერები ადრეული პერიოდიდან ისლამს რადიკალურად უარყოფითად ხატავს. მუსულმანები ღმერთის მტრებად და ეშმაკის მოსამსახურებად არიან შერაცხული.

ჯ.რიდელი-სმიტი. *ჯვაროსნული ღაშქრობების ატლასი*, 1991 წელი.

წყარო კ:

სალადინის წარმატებები იმდენად შოკის მომგვრელი იყო ფრანკებისთვის, რომ ისინი სასოწარკვეთით ეძებდნენ ამ წარმატების ახსნას. მათი დასკვნით, ასეთი წარმატება მხოლოდ იმის შედეგი შეიძლება ყოფილიყო, რომ მათ ფრანკების სისხლი ჰქონდათ ალბათ.

ს. ლაბერტი, შუა საუკუნეების მსოფლიო, 1991 წელი.

წყარო ლ:

სარასენებმა დაიკავეს დაოკავეს ღმრთის ტაძარი დიდი მოწიწებით. მათ ერჩინათ აქ ელოცათ ვიდრე სხვა ნებისმიერ ადგილას, თუმცა ეს ლოცვა უმიზნო და დაკარგული იყო, რადგან მუჰამედის კერპის წინაშე სრულდებოდა

ფულხერი, იერუსალიმის ექსპედიციის ისტორია 1095-1127 წლები (თარგმანი ფ.რ. რაინის, 1969 წელი), ჩანაწერი დაახლოებით 1130 წელს შეიქმნა.

წყარო მ:

ოო, დღე რომელსაც ასე ველოდით! ო, დრო რომელიც არასოდეს დაგვაგიწყდება! ოო, საქმე, რომელიც ყველაზე ფასეულია! . . . მათ სურდათ, რომ ეს ადგილი, რომელიც ამდენ ხანს ცეცხლთაყვანისმცემელი მაცხოვრებლებით იყო სავსე, გაიწმინდება მათი მავნე გავლენისგან.

ფულხერი, იერუსალიმის ექსპედიციის ისტორია 1095-1127 წლები (თარგმანი ფ.რ. რაინის, 1969 წელი), ჩანაწერი დაახლოებით 1130 წელს შეიქმნა.

წყარო ნ:

მათ არ ეშინიათ სიკვდილის იერუსალიმის დაპყრობის დროს. მათ ეხმარებან ბაბილონიდან აფრიკელები და ეთიოპიელებიც. . . ახლა, ჩვენი ცოდვებს გამო ბნელმა დღემ მოგიტანა მავრიტანიული ურდო. . . ქრისტიანები ცოტანი არიან, ცხვრებზე ცოტაც კი. მავრიტანიელები კი ბევრი, ვარსკვლავებზე მეტი.

ე. ასენსიო, *აი, იერუსალიმ!*, *ესპანური ფილოლოგიის ახალი ჟურნალი*, 14, გვ. 247-270 (თარგმანი 1960), *ესპანური სიმღერა, რომელიც დაიწერა მე-13 საუკუნეში*.

ურთიერთქმედების მაგალითები

წყარო ო:

ფრანკებს შორის არის ზოგიერთი, რომელიც ამ ქვეყანაში დასახლდა და მუსულმანებთან ასოცირდება. ისინი ახალ ჩამოსულებს ჯობიან, თუმცა აქაც არსებობს გამონაკლისები, და მათის ქმედების გათვლა ზოგადად არ შეიძლება. აი მაგალითიც. ერთხელ გავგზავნე ერთი პიროვნება ანტიოქიაში საქმეზე. იმ დროს, მთავარსარდალი, თეოდორ სოფიანოსი იყო იქ, რომელთანაც ვმეგობრობდი. მას იმ პერიოდში დიდი ძალაუფლება ჰქონდა ანტიოქიაში. ერთ დღეს მან უთხრა ჩემს წარმომადგენელს: „ერთ-ერთმა ჩემმა ფრანკმა მეგობარმა დამპატიუა. წამოდი ჩემთან ერთად და ნახე როგორ ცხოვრობენ”. ჩემმა წარგზავნილმა მთამბო: პოდა, წავედი მასთან ერთად და მივედი ერთ-ერთი ძველი უფლისწულის სახლში; ისინი პირველი ექსპედიციის დროს იყვნენ ჩამოსული. მასპინძელი უკვე გადამდგარი იყო თავისი სახელმწიფო და სამხედრო სამსახურიდან და შექმნილი ჰქონდა საკუთრება ანტიოქიაში, სადაც ის ამჟამად ცხოვრობდა. ის გააწყო

მშვენიერი სუფრა, საჭმელი სუფთა და გემრიელი იყო. დაინახა, რომ ჭამაზე თავს ვიკავებდი და მითხრა: “მიიღეთ გულით, ვინდაიდან მე არ მიყვარს ფრანკების საჭმელი. ეგვიპტელი მზარეული მყავს და მათი მომზადებულის გარდა არაფერს ვჭამ; ღორის ხორცი კი არასოდეს მქონია სახლში”. ასე რომ, მეც მივირთვი, ზომიერი სიფრხილით, და შემდეგ წამოვედით. უსამა იბნ მუნქიდი

წყარო ო:

ჩვენ, დასავლელები ახლა აღმოსავლელები გავხდით. ვინც რომელი ან ფრანკი იყო, ამ მიწაზე გალილეელი ან პალესტინელი გახდა. ის ვინს რაიმიდან ან კრეტადან იყო ტაირის ან ანტიოქიის მოქალაქე გახდა. ჩვენ უკვე დაგვაიწყადა მშობლიური მიწები, აღარც ვიცნობთ და აღარც ვახსენებთ მათ . . . ზოგიერთი სირიელ ან სომეხ ქალზე დაქორწინდა, ან სარაკენზე თუ მოინათლნენ კიდევ . . . ზოგს ღვინო მოყავს, ზოგი მიწაზე მუშაობს, სხვადასხვა ენაზე ლაპარაკობენ და ერთმანეთის უკვე ესმით . . . სხვადასხვა რასის წარმომადგენლები ერთად ცხოვრობენ და ერთმანეთს ენდობიან.
ფულხერი კრეტადან, ნაწერი ეკუთვნის დაახლოებით 1130 წელს.

წყარო პ

სადაც ისლამთან შეხება გექონდა, ჯვაროსნული ლაშქრობების ქვეყნებში, სიცილია ან ესპანეთი, დასავლეთ ევროპელებს ძალიან მოწონდათ ადგილობრივი კუკურა: აბრეშუმის ტანსაცმელი, სუნამოები, ხშირი აბაზანები.
ჯ. რობერტსი, მსოფლიოს ისტორია, 1980 წელი.

აქ წარმოდგენილი მეთოდი მიზნად ისახავს მოსწავლეებს გააცნოს კონტრასტული მენტალიტეტები ისტორიის კონკრეტულ პერიოდში. მსგავსი ბარათებზე მუშაობის აქტივობის გამოყენება შეიძლება პირველადი სავარჯიშოს სახით მთავარ მოვლენაზე გადასვლამდე მეზობელ ქვეყნებს ან ქვეყნის შიგნის არსებულ უმრავლესობა-უმცირესობის ჯგუფებს შორის ურთიერთობების გასააზრებლად.

ჩემს მიერ წარმოდგენილი მეორე მაგალითიც სხვადასხვა მენტალიტეტების გაცნობას ეხება. ვეცდები გახვენოთ, როგორ შეიძლება ჩამოუყალიბდეთ ადამიანებს განსხვავებული მოლოდინები და შეფასებები, რომელზეც გავლენას ახდენს ისტორიული წარსული ურთიერთობები, აგრეთვე, თანამედროვე პროპაგანდა და მას მედია. ჩვენ განვიხილავთ კონტრასტულ შეხედულებებს ერთსა და იმავე მოვლენის მიმართ 1914 წელს დიდი ომის ადრეულ ეტაპზე. დაკარგული ხელების შემთხვევა (იხილეთ დანართი ფოტოს სახით, გვ. 65).

გერმანელების მიერ 1914 წლის 4 აგვისტოს ბელგიის დაპყრობიდან რამდენიმე დღის შემდეგ გერმანულ საჯარისო დანაყოფებში გავრცელდა ჭორები ფრანგი და ბელგიელი მოქალაქეების მხრიდან პარტიზანული ქმედებების შესახებ, რომელთაც “თავისუფალ მსროლელებს” უწოდებდნენ (იხილეთ დანართი ფოტო, გვ. 67). ამას მალევე მოჰყვა სტატიები გერმანულ გაზეთებში, რომლებშიც წერდნენ პარტიზანების მიერ გერმანულ საჯარისო დანაყოფებზე

თავსადხმების და მათი დასახიჩრების შესახებ. მედიაში ხშირად აღნიშნავდნენ, რომ “ომის წესები” ირღვეოდა: ჯარისკაცებს ესროდნენ ზურგიდან, თვალბახვეულებს, კასტრირებულებს და სხვა მრავალი ფორმით დასახიჩრებულებს, რომელთაც საკუთარი თავის დაცვის უნარი აღარ ჰქონდათ. ამის შემდეგ, მალევე გავრცელდა სტატიები მოკავშირე ქვეყნებში გერმანელი ჯარისკაცების მიერ ფრანგი და ბელგიელი. ეს ცნობები სასწრაფოდ აიტაცეს გაზეთებმა ბელგიაში, საფრანგეთში და ბრიტანეთში. ჟურნალისტებს არ აინტერესებდათ “სამართლიანობა” მტრის მიმართ; არ შეეძლოთ ამ ჭორების გადამოწმება ომის მიმდინარეობის დროს, მაგრამ მაინც ისე აქვეყნებდნენ თითქოს უტყუარი ფაქტები ყოფილიყო (იხილეთ დანართი ფოტო, გვ. 69). ყველაზე აქტუალური თემა იყო სისასტიკის გამოჩენა ქალებისა და ბავშვების წინააღმდეგ, განსაკუთრებით ბევრჯერ მოყავდათ მაგალითი გერმანელი ჯარისკაცების მიერ ხელების მოჭრის შესახებ. ზოგიერთი მაგალითი ასეთი ცნობებიდან მოცემულია, მაგალითში „3“.

ჰორნის და კრამერის მიერ შეგროვებული მასალების მიხედვით, გერმანელებს “თავისუფალი მსროლელებს” შიში ჰქონდათ, რომლის ფესვები ფრანკო-რუსული ომიდან მოდიოდა, ნაპოლეონ III-ს დამარცხების შემდეგ, საფრანგეთის არა-რიგითმა ჯარებმა, რომლებიც ახალი რესპუბლიკისთვის იბრძოდნენ, აწარმოეს პარტიზანული კამპანია პრუსიული არმიის წინააღმდეგ.¹ ასე რომ, ეს მოლოდინი თავიდანვე ჰქონდათ, როცა ბელგიის საზღვარი გადაკვეთეს. ჯარების გაყვანაზე წინააღმდეგობა მაშინვე შეაფასეს, როგორც პარტიზანული საქმიანობა. ანგარიში, რომელიც დაჭრილმა ჯარისკაცებმა გაგზავნეს გერმანიაში და ჩანჭწერები, რომლებიც შეპყრობილი ან გარდაცვლილი ჯარისკაცებისგან მიიპოვეს, ნათლად აჩვენებდა კონკრეტული ტიპის აზროვნების ჩამოყალიბებას. აღმოდებული სახლები უკვე აღარ ითვლებოდა გარდაუვალ თანდართულ ზიანად ომის დროს, არამედ პროციების მიტოვებად. გამავალ ჯარებთან ურთიერთქმედების შედეგად შეიპყრეს და გაასამართლეს სამოქალაქო პირები, გადაწვეს სოფლები რეპრესალიების მიზნით. იყო მაგალითებიც, როდესაც სამოქალაქო პირებს იყენებდნენ ფარად პარტიზანული ჯარებისგან თავის დასაცავად. ომის დაწყებიდან 10 დღის შემდეგ, გერმანიის მთავარსარდლები დარწმუნდნენ მოქალაქეების ასეთ ქმედებებში და კაიზერმა 1917 წლის 7 სექტემბრის წერილში ვილსონის მისამართით ასე ახსნა მოვლენები: „ჩემი გენერლები იძულებული გახდნენ ყველაზე მკაცრი ზომები მიეღოთ დამნაშავეების დასასჯელად და სისხლს მოწყურებული მოსახლეობის დასაშინებლად, რათა შეწყდეს საზიზღარი მკვლელობები და ტერორი“. ამასობაში, საფრანგეთის და ბრიტანეთის პრესა იყენებდა ამონარიდებს შეპყრობილი გერმანელი სარდლების დღიურებიდან, რომლითაც ადასტურებდა გერმანელების მიერ ჩადენილ სისასტიკებს“.

1914 წლის სექტემბრისთვის, საფრანგეთის მთავრობამ აკრძალა სისასტიკის ამსახველი მასალების გავრცელება ფრანგული გაზეთებით, ვინაიდან მთავრობას ეშინოდა, რომ ამ ისტორიების გაცნობას მოსახლეობაში არ მოყოლოდა პანიკა. ბელგიის, ბრიტანეთის და გერმანიის მთავრობების მიერ

¹ ჯონ ჰორნი და ალან კრამერი, *გერმანული სისასტიკე, 1914: უარყოფის ისტორია*, იელის უნივერსიტეტის პრესა, 2001 წელი.

გამოთხოვილ იქნა ოფიციალური ინფორმაცია. ისინი თანხმდებოდნენ, რომ რეპრესალები სამოქალაქო მოსახლეობის წინააღმდეგ მოხდა, მაგრამ ვერ თანხმდებოდნენ მათ ლეგიტიმურობაზე. ვერც ერთმა ოფიციალურმა კვლევამ ვერ დაადასტურა გავრცელებული ამბები გერმანელი ჯარისკაცების მიერ მოქალაქეების, ბელგიელი და ფრანგი ქალების და ბავშვების დასახინრების შესახებ. ცნობები, თითქმის დადასტურდა, რომ ჭორები იყო და ოფიციალურმა პირებმა ვერ შეძლეს ეპოვათ დასახინრებული ბავშვები, დაბრმავებული ან კასტრირებული ჯარისკაცები.

ომის შემდეგ მოკავშირე ქვეყნებში, საზოგადოებრივმა ინტერესმა გადაინაცვლა სისასტიკეების აღწერიდან ტერორის ომის მიზეზებზე, რომელიც რეალური ომის და ადამიანების სიცოცხლის ფასად მიმდინარეობდა. მთავრობები დაადანაშაულებს იმაში, რომ მათ გამოიყენეს პროპაგანდა ომში საზოგადოებრივი მხარდაჭერის მოსაპოვებლად. გერმანიაში იყო ფართოდ გავრცელებული ტენდენცია სისასტიკის გამომწვეურებისა პროპაგანდის სახით, რაც დანაშაულის და პასუხისმგებლობების უარყოფას და ვერსალის ზავის უგულვებელყოფას უწყობდა ხელს. ისტორიკოსები, რომელიც ომის პერიოდში წერდნენ ასევე დიდ ყურადღებას უთმობდნენ პროპაგანდულ ომს 1914-15 წლებში.

საკითხის ასე განხილვას მრავალგანზომილებიან მიდგომამდე მივყავართ, ვინაიდან თანამედროვე ისტორიკოსების, პორნისა და კრამერის, ნამუშევრების გარდა, არსებობს უამრავი წყარო, რომელშიც ასახულია ჯარისკაცების და სამოქალაქო პირების, სხვადასხვა მთავრობის შეფასებები, ოფიციალური ანგარიშები, ოფიციაური და არაფორმალური პროპაგანდა, მოვლენების მრავალნაირი პოლიტიკური და ეროვნული ინტერპრეტაცია გახეთქებში თითოეულ ქვეყანაში. თუმცა, ეს ერთი უმნიშვნელო ელემენტია დიდი ომის კვლევის მასშტაბურ პროცესში და ალბათ ცოტა მასწავლებელს თუ ექნება დრო სილაბუსში, რომ ღრმად და დეტალურად გაეცნონ კლასში ამ მასალას.

მაგალითი 3: სისასტიკის ბრალდებები პირველი მსოფლიო ომის ადრეულ პერიოდში

წყარო 1:
1914 წლის სექტემბერში, პარიზში მომსახურე პოლიციელი გადმოგვცემს, რომ თვითმხილველმა მას უამბო შემდეგი ისტორია: „პატარა, ექვსი წლის ბელგიელი გოგონა, იყო ნათესავთან, რომელიც ხორცის მჭრელად მუშაობს რუ დე ლა ფლანდრეზე; როცა გერმანელი ჯარისკაცები ჩავიდნენ სოფელში, გოგონას ორივე ხელი მოაჭრეს. . . პატარა ცულით“.

წყარო 2:
დევნილი პას დე კალასიდან გადმოგვცემს, რომ უანდარმებმა მის რეგიონში შეიპყრეს რამდენიმე გერმანელი ჯარისკაცი, რომლებიც განხრიკეს და პალტოს ჯიბეებში მოჭრილი ხელები აღმოუჩინეს.

წყარო 3:
ფრანგული გახეთი, ლე მატინი, 1914 წლის 20 სექტემბერს აქვეყნებს სტატიას, რომელიც გვამცნობს, რომ ორი მოჭრილი ხელი, ერთი ქალის და ერთი ახალგაზრდა გოგოსი, ნაპოვნი იქნა პარიზის სავაადმყოფოში მყოფი დაჭრილი გერმანელი ჯარისკაცის პალტოს ჯიბეში.

წყარო 4:

სამედიცინო ოფიცერი გერმანულ ლეგიონში გადმოგვცემს, როგორ გახსნა ჯარმა ცეცხლი, სროლების საპასუხოდ, რომელიც გერმანელი ჯარისკაცის დაკრძალვის დროს გაისმა. მათ იფიქრეს, რომ ესროდნენ – ადრეული მაგალითი “მეგობრული ცეცხლისა?”

წყარო 5:

178-ე ქვეითი ბრიგადის გერმანელი ოფიცრის დღიური, რომელიც ფრანგმა იპოვა, გვიხატავს ჯარისკაცების პორტრეტებს და მათ შეგრძნებებს, როცა 1914 წლის აგვისტოში ბელგიის საზღვარს კვეთდნენ. თავდაპირველი მიღება გულითადი იყო; ერთი მოხუცი ქალი ეუბნება დღიურის ავტორს: „თქვენ არ ხართ ბარბაროსები; თქვენ გაანადგურეთ ჩვენი მოსავალი“. ჯარისკაცს არ უნდოდა 60 კილომეტრის გავლა ჩასაფრებული თავდასხმის შიშით, ამიტომ აიყვანა მძევალი თავდაცვისთვის. . . მომდევნო დღეს ის დარწმუნდა რომ ჯარს მედგარი წინააღმდეგობა გაუწიეს დინანტის შემოსასვლეში „თავისუფალმა მსროლელებმა“, რომელთაგამ 200-250 შეიპყრეს და გაასამართლეს. დღიურის ავტორი წერს, რომ მათ გადაწვეს პირველივე სოფელი საფრანგეთში, რადგან გერმანელმა ჯარისკაცმა შეცდომით გახსნა ცეცხლი და მათ საპასუხო რეაგირება მისცეს მოჩვენებით თავდასხმას. ჰორნი და კრამერი, გერმანული სისასტიკეები, 1914 წელი, უარყოფის ისტორია.

ჩემი რჩევა იქნება ამ ისტორიული მოვლენის ერთი ასპექტი განიხილოთ პირველი მსოფლიო ომის შესავალი მოღულის სახით – “კავი”, რომელიც გამოიწვევს მოსწავლეების ინტერესს და გააღმავებს წარმოდგენას ვიდრე ომის გამომწვევი მიზეზების და ხელისშემწყობი ფაქტორების, ომის პროცესის, ზაფხულის და ომის შედეგების განხილვაზე გადავიდოდნენ. ზემოთ აღწერილი მიდგომით ვეცნობით ომის ბევრ საინტერესო ასპექტს. ამიტომ, ეს მიდგომა ეფექტური იქნება სხვა მე-20 საუკუნის გლობალური თუ ლოკალური მნიშვნელობის კონფლიქტების განხილვისას.

- ომის მიმდინარეობა გამოხატავს, არა მარტო სამხედრო, არამედ საზოგადოებრივ მოლოდინებს და შეფასებებსაც მტრის ქმედებების შესახებ, რომელიც წარსული კონფლიქტებიდან იღებს სათავეს (ამ შემთხვევაში 1870 წლის ფრანკო-პრუსიული ომი). ფრანგი და ბელგიელი მოქალაქეები და ჯარები ელოდნენ “პრუსიულ მილიტარისმს”. გერმანელი მთავარსარდლები ელოდნენ სამოქალაქო და არარეგიონების წინააღმდეგობას 1870 წლის მსგავსად; გერმანულმა ჯარებმა, ომის დასაწყისში, აღმოაჩინეს, რომ მტრის ტერიტორიაზე უფრო სწრაფად გადაადგილდებოდნენ, ვიდრე თავიდან მოელოდნენ. ეს ზოგჯერ სამხედრო მხარდაჭერისგან მოწყვეტის შეგრძნებას უჩენდა მათ.
- პროპაგანდა არ არის მხოლოდ საზოგადოებრივი მხარდაჭერის მოპოვება ომისთვის, მამაკაცთა დარწმუნება ჩაეწერონ არმიის რიგებში, პოტენციური მოკავშირეების ორგანიზაციის და მხარდაჭერის მოზიდვა (ამ შემთხვევაში ამერიკის შეერთებული შტატების და იტალიისა), ის აგრეთვე პასუხობს საჭიროებას ახსნილი იქნას მოვლენები ისე რომ შეესაბამებოდეს საზოგადოებრივ მოლოდინებს, კარაულებს,

ფასეულობებს და სტერეოტიპებს მტრისა და საკუთარი მხარის შესახებ. ეს ის პროცესებია, რომლებიც აშკარად გამოიკვეთა მეორე მსოფლიო ომის, ცივი ომის, კორეის ომის და ბოლოს კუვეიტის ყურეში ომის დროს.

- პროპაგანდა, რომელიც ერთ კონკრეტულ მოვლენაზე ორიენტირებული, ყოველთვის დაინტერესებულია იმით, თუ რა მნიშვნელობები ენიჭება კონკრეტულ ფაქტებს და არა ზოგადად ამბებს. ამ შემთხვევაში, ორი მხრის მიერ ჩადენილ სისასტიკეებზე საუბარი ეფუძნებოდა მითებს, რომელთა საფუძველზე ჩამოყალიბდა კონკრეტული მოლოდინები, ვარაუდები და ფასეულობები. ხშირად ასეთი პროპაგანდა უკუგაველენას ახდენდა და პირიქით ხელს უშლიდა ხალხის მობილიზებას ქმედებისთვის. ის ბადებდა პანიკას და შიშს, ზოგჯერ ისტერიას, რომელსაც გამძაფრებული ცინიზმი მოყვებოდა ხოლმე.

სახელმძღვანელოების უმეტესობაში შეტანილია პროპაგანდული პლაკატების ნიმუშები, რომლებიც ომის დაწყებამდე ცოტა ხნით ადრე შეიქმნა. ამჟამად, მათი ჩამოტვირთვაც არის შესაძლებელი სანდო ვებგვერდებიდან. ეს პლაკატები ნათლად აჩვენებს თითოეულ ქვეყანაში გავრცელებულ დამოკიდებულებას მოვლენების მიმართ. გამოიყენეთ მოპოვებული მასალები, პლაკატები და ბარათები და ის შედარებითი მეთოდით მოვლენის კვლევაში დაგეხმარებათ ორ დონეზე: შეფასება ქვეყნებს შორის და ომამდელ ოფიციალურ პროპაგანდასა და ომის თანამდევ სისასტიკეებზე არაოფიციალურ რეაგირებას შორის ომის პირველ კვირებში. ამით დაეხმარებით მოსწავლეებს გაიაზრონ თუ როგორი გავლენა შეიძლება მოახდინოს დომინანტმა მენტალიტეტმა საზოგადოებრივ, სამთავრობო და სამხედრო ქმედებებზე, ისევე როგორც მოვლენების განვითარებაზე, სტრატეგიულ და ტაქტიკურ სფეროებზე.

ასეთი მიდგომა აგრეთვე გამოსადეგია სოციალური და კულტურული კონფლიქტების შესწავლის დროს ქვეყნის შიგნით ან ქვეყნებს შორის. ეს მიდგომა მოსწავლეებს ეხმარება გაიაზრონ, რომ ნებისმიერი კონფლიქტურ სიტუაციებში როგორი გავლენა შეიძლება იქონიოს ღრმად დამკვიდრებულმა რწმენამ და შეხედურლებებმა, რომელიც ხშირად ფაქტებს და უშუალო გამოცდილებას არ ეფუძნება, ნებისმიერი მხარის მოლოდინებზე მეორეს მიმართ, ერთმანეთის განცხადებების ინტერპრეტაციაზე, მოტივაციებზე, განხრახვებზე და ერთიმეორის ქმედებაზე. ასეთ ვითარებაში, უსარგებლოა არკვიო ვინ არის მართალი და ვინ მცდარი, რომელი ქმედებაა გამართლებული და რომელი არა. მთავარი მიზანია, გავიგოთ რას ეფუძნება თითოეული მხარე და რატომ ფიქრობენ ან მოქმედებენ ასე.

დასკვნითი შენიშვნები

ამ ბუკლეტის შექმნისას ჩემი მიზანი არ იყო საკლასო პროცესისთვის მზა მასალის შექმნა კონკრეტული ისტორიული პერიოდიდან ან თემიდან, რომელსაც მასწავლებელი აიღებს, თარგმნის ადგილობრივ ენაზე, მოარგებს თავის სასწავლო გეგმას და გამოიყენებს ისტორიის გაკვეთილზე. ჭარმოდგენილი მაგალითებით მსურს გაგაცნოთ ზოგადი პრინციპები ისტორიის სწავლებაში მრავალგანზომიანი მიდგომის დანერგვისთვის.

ეს არის ბუკლეტი მრავალგანზომილებიანი მიდგომის შესახებ ისტორიის სწავლებაში და არა მისი კონკრეტული მაგალითის სრულყოფილი ჩვენება. ამდენად, მინდა გავიმეორო რამდენიმე პუნქტი, რომელიც ვფიქრობ რომ მუდამ უნდა ახსოვდეთ მასწავლებლებს და სახელმძღვანელოების ავტორებს, რომლებიც გეგმავენ მრავალგანზომილებიანი მიდგომის დამკვიდრებას. ამ მიდგომის მთავარი არსია პლურალიზმი, ინკლუზიურობა, ინტეგრაცია და ტრადიციულ მიდგომასთან შედარებით სრულყოფილი ინფორმაციის მოწოდება. ტრადიციულ მეთოდს გიტა შტეინერ-ხამსი შემდეგნაირად ახასიათებს: „მონო-კულტურული, ეთნოცენტრული და უნივერსალისტური“. ეს იმას ნიშნავს, რომ ისტორიის მასწავლებლებმა და მოსწავლეებმა უნდა გადაწყვიტონ ფართო სპექტრის წყაროების, მათ შორის ადრე იგნორირებული ისტორიკოსების მასალების, გამოყენება არის უფრო სამართლიანი (ანუ ყველა მხარის შეხედულების წარმოჩენა) და სრულყოფილი თუ არა.

თუმცა, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მრავალგანზომილებიანი მიდგომა ისტორიაში უფრო ობიექტური სურათის დახატვის გარანტიას მოგვცემს. პირველ რიგში, გასათვალისწინებელია ის, რომ ყველა მასალა ერთი და იმავე წონისა და ღირებულების არ იქნება. მეორე, ჩვენ უნდა კარგად გვესმოდეს სიტყვა “პერსპექტივის” მნიშვნელობა. ამ შემთხვევაში ეს ტერმინი ნიშნავს შეხედულებას, რომელიც ერთი პიროვნების, მოწმის, ჟურნალისტის, ისტორიკოსის პირადი მოსაზრებაა და ამ მოსაზრებებს ბევრი ლიმიტები აქვს, იქნება ეს ფიზიკური, დამოკიდებულებითი, კულტურული, ტექნიკური და პროფესიონალური. ეს შეზღუდვები ან ნაკლოვანებები ცხადია არ გაქრება მხოლოდ იმიტომ, რომ რომელიმე ისტორიული სწავლება უბრალოდ ბევრ პერსპექტივას მოიცავს. ჩვენ ვერ გვექნება იმის გარანტია, რომ ამა თუ იმ მოვლენის ან ფენომენის შესახებ მრავალი სხვადასხვა პერსპექტივის შესწავლით და ჩვენებით უფრო სრულყოფილ ან დეტალურ სურათს მივიღებთ. პირიქით, მრავალპერსპექტივიანი მიდგომა, განსაკუთრებით პოლიტიკური და სოციალური კონფლიქტების შემთხვევაში, გვაჩვენებს თუ რამდენად ძნელია მტკიცე დასკვნების გამოტანა სხვადასხვა მხარის პოზიციების, ქმედებების, მიზნების, მოტივების და რეაგირების შესწავლის შემდეგ. სწორედ ამაში მდგომარეობს ამ მიდგომის დილემა. ისტორიის სწავლება შეიძლება გახდეს უფრო მრავალპერსპექტივიანი და ნაკლებად მონოკულტურული, ექსკლუზიური და უნივერსალისტური მასალების და შინაარსის გამრავალფეროვნებით, სხვადასხვა წყაროების გამოყენებით, მოსწავლეებისთვის ურთიერთსაპირისპირო ცნობების გაცნობით. მაგრამ, მრავალპერსპექტიულობა არა მხოლოდ კურიკულუმში ცვლილებების შეტანას და სხვადასხვა წყაროს გამოყენებას, ითვალისწინებს, არამედ ეხმარება მოსწავლეებს ისტორიულად იაზროვნონ და გააანალიზონ წარსული.

ისტორიის სწავლების კონტექსტში, მრავალპერსპექტივიანი მიდგომა გულისხმობს მოსწავლეებისთვის ისტორიული პროცესების გაცნობას, მტკიცებულებების და მათი ინტერპრეტაციების ანალიზს და ამ ანალიზის დროს ფიზიკური ფაქტორების, წყაროების სანდოობის, მემპტიანეების დამოკიდებულების და რწმენის, მათი მოტივაციის, ლოგიკის და გადაწყვეტილებების, მხარეების მოლოდინების, კულტურული ჩარჩოს და ტრადიციების მხედველობაში მიღება. ეს ყველაფერი გავლენას ახდენს მოვლენების აღქმაზე და ინტერპრეტაციაზე. როგორც ამ ბუკლეტში წარმოდგენილი მასალებიდან უკვე დავინახეთ, მრავალპერსპექტივიანი მიდგომა ასევე გულისხმობს სხვადასხვა პოზიციების ერთმანეთთან შედარებას.

ასეთი მიდგომა სხვადასხვა საკითხების გათვალისწინებისკენ მოუწოდებს მასწავლებლებს, სასწავლო გეგმის შემდგენებს, სახელმძღვანელოების ავტორებს და გამომცემლებს. პირველი, აუცილებელია მოსწავლეებს ჰქონდეთ შესაძლებლობა განივითარონ ანალიტიკური აზროვნება, რაც არსებითად მნიშვნელოვანია ნებისმიერი მრავალპერსპექტივიანი მიდგომისთვის. სწორედ ამ მიზნით, ჩვენ აქ აღვწერეთ ბევრი სწავლების და სასწავლო მიდგომა, ბარათების დალაგების, ცხელი სკამის, დიაგრამების და დროის ჩარჩოს გამოყენების, შეხედულებების შედარების, პროპაგანდისა და მედიის ანალიზის, ურთიერთსაპირისპირო მენტალიტეტების ანალიზის ჩათვლით.

მეორე, მრავალპერსპექტივიანი მიდგომა მოითხოვს სიღრმისეულ სწავლას რომელიმე კონკრეტული მოვლენისა. ეს შეიძლება რთული იყოს, ვინაიდან სასწავლო გეგმა დატვირთულია და მოვლენების ქრონოლოგიურად არის წარმოდგენილი, რომელიც მასწავლებელმა უნდა დაფაროს კლასში. თუმცა, ასეთი შეზღუდვების პირობებშიც კი, მრავალპერსპექტივიანი მიდგომის გამოყენება შესაძლებელია ერთი ან ორი თემის დაფარვის დროს წლის განმავლობაში, იმისათვის, რომ მოსწავლეების შეეჩვიონ ანალიტიკური აზროვნების პროცესს. ამავდროულად, მასწავლებელი ვადებულები არაა, რომ წარმოდგენილი პერსპექტივები სრულყოფილი იყოს.

და ბოლოს, სახელმძღვანელოების ავტორებს და გამომცემლებს, ზოგიერთი ისტორიის მასწავლებელს, რომლებსაც მოწონთ წყაროზე დაფუძნებული სწავლება, შეიძლება მოუწიოთ თავიანთი მეთოდის გადახედვა. უფრო ხშირად მოსწავლეებს აწვდიან მოკლე ამონარიდებს სხვადასხვა წყაროდან, მაგრამ შემდგომ მოსწავლეებისთვის დასმული შეკითხვები მხოლოდ ფაქტობრივი ინფორმაციის ცოდნას ამოწმებს, ავტორის/მასწავლებლის მიერ მოწოდებული დასკვნების გამყარებას ითხოვს, ან “ობიექტურ” და “მიკერძოებულ” წყაროების გარჩევას ავალებს მოსწავლეს. მრავალპერსპექტივიანი მიდგომა სხვა პრინციპს ემყარება და მოსწავლეებს ეხმარება იმის გააზრებაში, რომ ყველა ვინც დაინტერესებულია წარსულის შესწავლით მზად უნდა იყოს წინააღმდეგობებისთვის, ბუნდოვანებისთვის, აზრთა სხვაობისთვის, ნახევარ სიმართლისთვის და არასრულყოფილი მოსაზრებებისთვის, მიკერძოებულობისთვის და ცრუ შეხედულებებისთვის. ამდენად, აუცილებელია დაკვირვებით შევარჩიოთ შეკითხვები და აქტივობები, რომლებსაც გამოვიყენებთ სხვადასხვა პერსპექტივების ამსახველ ისტორიულ წყაროებს.

დანართი: ფოტოსურათები

ზამთრის სასახლის აღება, 1917 წლის 25 ოქტომბერი

ზუსტად აღწერეთ რას
ხედავთ ფოტოზე!

როგორ ფიქრობთ, რა
ხდება?

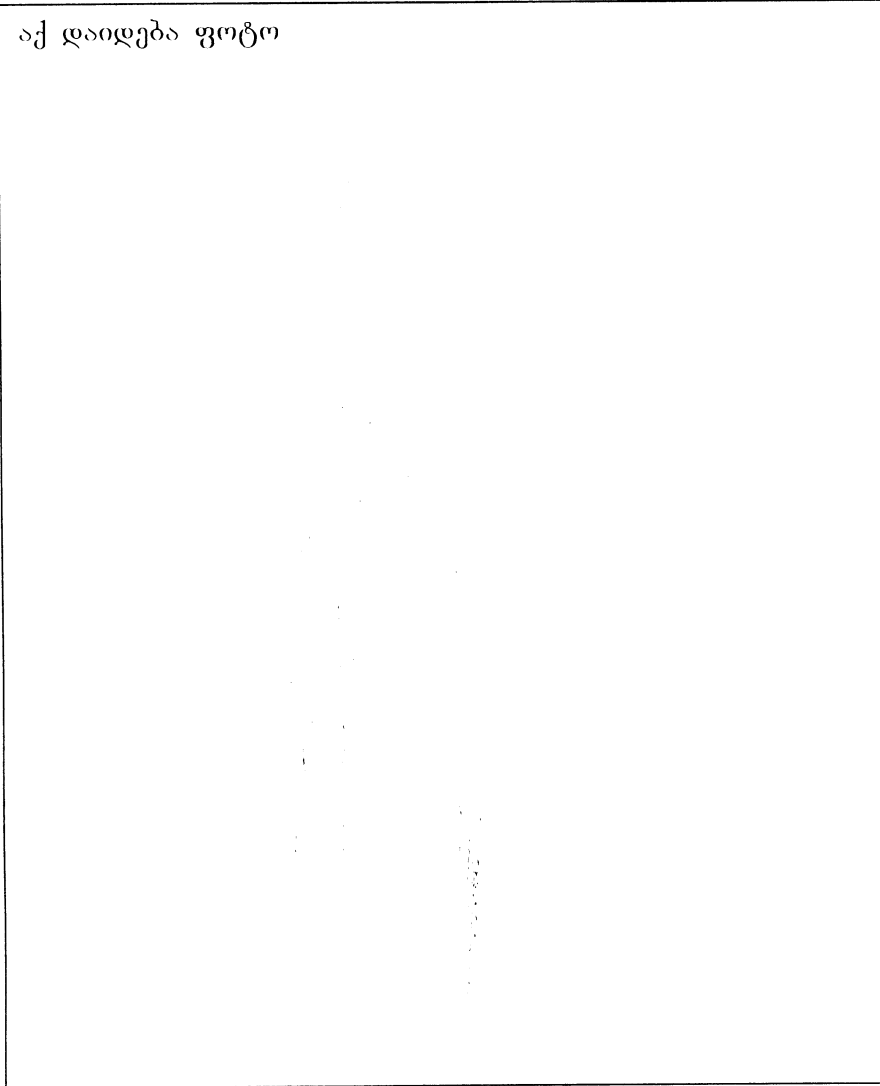
როგორ ფიქრობთ, ვინ
არის ეს ხალხი?

როგორ ფიქრობთ,
როდის გადაიღეს ეს
ფოტო?

აქ დაიდება ფოტო

როგორ ფიქრობთეს
ფოტოა თუ კადრი
ფილმიდან?

აქ დაიდება ფოტო

ფრანგული ბარათი 1914 წლისთვის, რომელიც „მოჭრილი ხელების“ მითს
გამოხატავს

აქ დაიდება ფოტო

როგორ ესხმიან თავს "თავისუფალი მსროლელები"
გერმანულ ჯარისკაცებს გერმანელი მხატვის წარმოდგენით
1914 წლის აგვისტოში

აქ დაიდება ფოტო

ბარათი პროპაგანდისტვის, შეიქმნა 1914 წელს
ჩამოთვლილია გერმანული სისასტიკის მაგალითები